

Slovenski 1 čebelar

YU-ISSN-0350-4697
Letnik LXXXIV – Leto 1992

LETO 1873 – PRIČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

989504972

Slovenski čebelar

Št. 1

1. januar

letnik 94

VSEBINA

Marjan Skok: Novoletna poslanica čebelarjem	1
Marko Debevec: Čebelarjeva opravila v januarju	3
Franc Javornik: Zdravstveno varstvo čebel v januarju	5
Edi Senegačnik: Slovenskim čebelarjem – prevažalcem v sosednjo republiko Hrvaško	6

SREČANJA

Franc Šivic: Zanimivo mednarodno srečanje	7
Janez Poklukar: Vtisi s potovanja po Avstriji in ZRN	10
Barbara Strmole, Mira Jenko: Obisk inštituta za varstvo rastlin v Vidmu v Italiji	12

BOLEZNI ČEBEL

Dušan Kresal: O poapneli zalegi – tokrat malo drugače	13
Henrik Hansen: Huda gniloba čebelje zalege – razširjenost, pojavljanje in biotehnično obravnavanje	16

IZ TUJIH PANJEV

Sergej Gabršček: Iz tujih panjev	20
Martin Mencej: Tudi ZR Nemčija je dovolila uporabo apitola	22

S KNJIŽNE POLICE

Franc Šivic: Dobili smo novo knjigo	22
---	----

TRZENJE ČEBELJIH PRIDELKOV

Aleš Mižigoj: Možnosti trženja čebeljih pridelkov	23
---	----

ZGODOVINA SLOVENSKEGA ČEBELARSTVA

Marjan Skok: Slovenski čebelarji in kranjska čebela – nekoč in danes	24
--	----

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Franc Grošelj: Čebelarstvo društvo Litija je praznovalo 70-letnico	27
--	----

Tončka Stepan: Čebelarji iz Črnomlja in okolice so zbrali pomoč	29
Franci Jeromel: ČD »Mlinšek« zbira pomoč za begunce	30
ZČDS: Za hrvaške čebelarje so prispevali denar	30
Veterinarji predavatelji	31
Cene medu na tržnici	ov.

CONTENTS

Marjan Skok: New Years' Best Wishes ...	1
Marko Debevc: Beekeepers occupations in January	3
Franc Javornik: Protection of bees from beediseases in January	5
Edi Senegačnik: Appeal to migratory beekeepers which were transporting their bees to Croatia	6

EXPERT MEETING

Franc Šivic: Interesting international beekeeping experts meeting	7
Janez Poklukar: Wery interesting journey to Austria and Germany	10
Barbara Strmole, Mira Jenko: A visit to institute of Plant protection Faculty in Videm (Udine) Italy	12

BEE DESEASES

Dušan Kresal: About clark brood – this time in a litel diferent way	13
Henrik Hansen: American foul brood – Widening, appearing and biotehncial treatment	16

FROM FOREIGN BEHIVES

Sergej Gabršček: From foreign beehives	20
Martin Mencej: Also the Germany permitted usage of Apitol	22

NEW BOOKS

Franc Šivic: A new Book	22
-------------------------------	----

HONEY MARKET

Aleš Mižigoj: A posibility of selling bee products in future	23
--	----

SLOVENE BEEKEEPING HISTORY

Marjan Skok: Slovene beekeepers and Carniolian bee	24
--	----

FROM THE SOCIETY LIFE

Franc Grošelj: Beekeepers society Litija celebrates 70 years of work	27
Tončka Stepan: Beekeepers from Črnomelj colection goods for people from Croatia ..	29
Franci Jeromel: Beekeepers society »Mlinšek« colects help for Croatia	30

Slika na naslovni strani: Star zapuščen čebeljak v okolici Zagorja. Foto: Marjan Skok

S IN MEDENO 1992. L

R
E
Č
N
O

E
T
O

ŽELIMO VSEM ČEBELARJEM
IN SODELAVCEM

IO ZČDS
in Uredništvo

NOVOLETNA POSLANICA ČEBELARJEM
inž. MARJAN SKOK

Leto 1991 se za Slovence izteka kot eno najpomembnejših obdobij v zgodovini slovenskega naroda ali, kot je med drugim povedal predsednik RS Milan Kučan na slovesnosti ob razglasitvi samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije 26. junija 1991 v Ljubljani:

»Od včeraj imamo Slovenci svojo državo. Od danes živi večinski del slovenskega naroda v lastni, samostojni in neodvisni državi. Zamejci od Trsta, Gorice in Benečije, prek Koroške do Porabja, in rojaki, raztreseni po vsem svetu, imajo zdaj v Republiki Sloveniji svojo matično domovino in oporo.

Koraka, ki smo ga naredili, nam ni narekovala težnja po osamitvi, niti lažno upanje o podarjenem lepšem in udobnejšem življenju v kakšni drugi državni skupnosti. Doslej nam zgodovina ni poklanjala ničesar. Vse smo si morali trdo prigarati. Zato smo tudi ostali. Svoji na svojem! To dejanje nam je narekovala zavest odgovornosti za sam obstoj slovenskega naroda in demokratičnost slovenske prihodnosti. Nosimo jo zdaj častno in s pokončno držo!«

Lepe besede ob tako pomembnem trenutku našega naroda, ob trenutku, ki ga bo zgodovina štela med najpomembnejše dosežke slovenskega naroda, saj so se nam s tem uresničile tisočletne sanje o samostojni državni skupnosti.

Letos smo dobili tudi svojo vojsko, svoj denar – tolar, svoje potne liste ter nekatere zakone in institucije, ki so sestavni del samostojne in neodvisne države.

Teh sprememb in dosežkov smo bili deležni tudi čebelarji, saj smo s svojimi čebelami in delom tesno vpeti v svoje okolje, v naše razmere. Tako kot naše gospodarstvo in industrija smo bili tudi čebelarji vezani na sosednje južne republike. Letos pa je več kot polovica prevažalcev ostala doma, čebelarili so na slovenskih pasiščih. Mnogo pasišč je bilo letos nedosegljivih ali pa so jih morali čebelarji predčasno zapustiti. Vzrok za to so seveda tragični dogodki, ki so tako za nas kot za današnji čas nerazumljivi.

Kakšne možnosti bodo v prihodnje, še ne vemo. Slovenska čebelarstva zveza je v tesnih stikih s Hrvaško čebelarstvo zvezo, hrvaški čebelarji pa nam zagotavljajo tudi vnaprej dobro sodelovanje. Zavedati pa se moramo, da bo naše prihodnje sodelovanje odvisno od zdajšnjega sodelovanja in pomoči hrvaškim čebelarjem in hrvaškemu narodu v teh, zanje tako težkih in tragičnih trenutkih.

Letošnjo letino lahko prištevamo med povprečne, v Zasavju je bila celo nadpovprečna, slabše pa je bilo s prodajo. Lani in v začetku letošnjega leta je precejšen dinar omogočil velik uvoz cenenegega medu. Po letošnji postopni devalvaciji dinarja se je uvoz medu ustavil, naše najboljše medove pa smo spet lahko prodajali v tujino. Razmerje med odkupno ceno medu (okoli 70 din/kg) in sladkorjem (14 din/kg) se je sredi leta popravilo, in kdor je takrat prodal oziroma zamenjal med za sladkor, je opravil kar dobro kupčijo. Kasneje pa se je cena sladkorja dvigovala, prodaja medu pa zmanjševala, zato se je razmerje zelo poslabšalo. Kupna moč domačega kupca se je v drugi polovici letošnjega leta zelo zmanjšala.

Letos smo čebelarji začeli uvajati zaščitno znamko medu. O tem smo precej pisali v predzadnji številki Slovenskega čebelarja. Na razstavi Narava-zdravje je bila zaščitna znamka dobro sprejeta in tudi odziv javnosti je bil velik.

V novem letu bo začelo v Sloveniji delati sedem čebelarskih pospeševalcev-veterinarjev. Več bomo o tem pisali v naslednji številki. Čebelarji smo vsekakor lahko zadovoljni, saj zdaj lahko računamo na primerno strokovno pomoč. Med novimi čebelarskimi pospeševalci jih je nekaj z magisterijem iz čebelarstva, drugi pa so se s čebelarstvom ukvarjali že v okviru sedanjih veterinarskih dejavnosti.

Ob novem letu želim vsem čebelarjem, da bi bilo čebelarstvo leto 1992 vsaj tako dobro kot letošnje, da bi imeli zdrave čebele in da bi končno, kar je najvažnejše, na tleh nekdanje jugoslovanske države zavladoval mir in sporazumevanje.

Vsem hvala za sodelovanje. Srečno, zdravo in sladko novo leto 1992!

**predsednik ZČDS
Marjan Skok**

Čebelarstvo društvo Tolmin vabi vse svoje člane in tudi nečlane na redni letni občni zbor društva, ki bo 26. januarja 1992 v prostorih Osnovne šole Kobarid v Kobaridu s pričetkom ob 9.30 uri.

Vljudno vabljeni!

Odbor ČD Tolmin

Čebelarstvo društvo Ljubljana Polje obvešča svoje člane in druge čebelarje, da bodo predavanja po naslednjem vrstnem redu: 12. januarja, 9. februarja ter 8. in 29. marca 1992, s pričetkom ob 9. uri v Osnovni šoli E. Kardelja v Polju.

Vljudno vabljeni!

Predsednik: Janez Avšič

ČEBELARJEVA OPRAVILA V JANUARJU

MARKO DEBEVEC

V prvih vrsticah mojega pisanja vam želim srečno, mirno, predvsem pa medeno novo leto 1992. Urednik Slovenskega čebelarja me je že jeseni prejšnjega leta zaprosil za pisanje mesečnih opravil v našem, vsem znanem in najstarejšem mesečniku.

V teh dvanajstih člankih ne nameravam pisati samo suhoparnih čebelarskih navodil, ampak želim opisati sodobnejši način čebelarjenja, po svojih izkušnjah pač.

Na začetku pa je primerno, da se na kratko predstavim:

Več let sem čebelaril z očetom na Vrhniki. Svojo samostojno čebelarsko pot sem začel leta 1985 kot prvi slovenski poklicni čebelar brez kooperacijskih pogodb. Tako je ostalo tudi do danes, ko imam že utečeno majhno čebelarsko podjetje z mizarsko delavnico. Imam okoli 200 AŽ panjev čebel, dva tovornjaka za dostavo in prevoz čebel, ukvarjam pa se tudi z vzrejo matic, ki temelji na kakovostni in selekcionirani kranjski čebeli. Letno vzredim okoli tisoč matic. Ker so pglavitni smoter vzreje kakovostne matice, in to ne glede na njihovo število, sem razvil temu prilagojeno tehnologijo vzreje matic. Sodobna linija za izdelavo večjih količin satnic pa mi omogoča izdelavo kakovostnih nelomljivih hladnovaljanih satnic. Linija je urejena tako, da vosek v oljnih sterilizatorjih steriliziramo na 125° C. Satnice izdelujemo samo iz voska, ki ga prinesejo čebelarji. Vedno so na zalogi v vseh dimenzijah, tako da jih lahko takoj zamenjamo. Imamo vsa dovoljenja za izdelavo. Tudi pri domači naravno vreti medicini imamo že nekaj izkušenj. Včasih sem se ukvarjal tudi s pretapljanjem voska, vendar tega zdaj ne delam več, čeprav sicer načrtujem tudi to.

No, kot vidite, je moja dejavnost zelo pestra, zato mi ne manjka praktičnih izkušenj, ki jih bom poskušal preliti tudi na papir Slovenskega čebelarja.

Januar kot najbolj mrzel mesec v letu čebelam in ljudem ponavadi pokaže vse svoje zobe, čebele pa so pred največjo

življenjsko preizkušnjo. Zato januarja čebele pustimo mirovati, žrela panjev naj bodo dovolj odprta. Če jih zamete sneg, jih očistimo, da dobijo čebele dovolj svežega zraka. Nenavadno velika količina mrtvih čebel pred panjem pa nam pove, da je z družino nekaj narobe. Zapomnimo si ta panj in v toplejših dneh najprej pogledimo tega. Vzrokov za propad družin pozimi je več:

1. prepozno poznopoletno in zimsko krmiljenje čebel, matica je v poznem poletju zaradi lakote ali zelo majhne zaloge hrane (konec julija ali avgusta 6–8 kg rezerve hrane) zalegla premalo zimskih čebel;

2. družini je zmanjkalo hrane, čebele trepetajo s krili na bradi panja. Vzrok je premajhna zaloga hrane ali jesenski tihi rop drugih čebel;

3. okuženost z varoo, ki julija in avgusta uniči vse zimske čebele. Zlato pravilo je, da čebele zdravimo že po 20. juliju, ko stočimo med, da zimske čebele, ki jih matica v tem obdobju zaleže, ostanejo zdrave;

4. prepozna vstavitev ali prevelika količina ploščic s fluvalinatom, zaradi česar se čebelja družina preseli na drugo stran panja, ko je že uredila zimsko gnezdo;

5. ostarela, slabo oplojena ali genetsko slaba matica (pozno poleti in jeseni je zalegla premalo zimskih čebel);

6. čebele so bile v hudem mrazu vznemirjene;

7. pozimi stara matica odmre, zaradi česar navadno propade vsa čebelja družina;

8. prevelika količina hojevega medu, ki pozimi skristalizira in otežkoča prebavo čebel;

9. še pred spomladjo propadejo ali zelo oslabijo nosečave družine.

Staro pravilo pa pravi: v zimo naj gredo močne, zdrave in s hrano preskrbljene čebelje družine. Panje lahko januarja še dodatno pokrijemo, vendar pri tem ne smemo ropotati po čebelnjaku ali panjih. Konec tega meseca lahko prve matice že

začnejo zalegati majhno število jajčec. Tedaj čebele ogrejejo čebelje gnezdo na 34 °C, zato jim z dobro odetim panjem prihranimo mnogo energije, ki jo potrebujejo za ogrevanje. Čebele v tem mesecu porabijo zelo malo hrane, in sicer od 0,5 do 1 kg za svoj vzdrževalni metabolizem.

Dobro je, če vsaj enkrat na teden od zunaj pogledamo čebelnjak in si vse, kar opazimo neobičajnega, zapomnimo ali zapišemo.

Januarja mora vsak čebelar narediti obračun svojega čebelarstva – popraviti napake in načrtovati za sezono, ki prihaja. Naredimo si okvirni načrt dela prek čebelarške sezone, ta pa naj vsebuje:

1. Odločitev, kateri čebelarški pridelek bomo pridelovali, torej odločitev o specializaciji našega čebelarstva.

2. Poznamo čebelarjenje na med, čebelarjenje na roje, vzrejo matic, pridobivanje maticnega mlečka, cvetnega prahu, ločimo tudi čebelarjenje na mestu in prevozno čebelarjenje. Glede na te dejavnosti se razlikuje tudi zimska priprava in tehnologija čebelarjenja.

- Pri čebelarjenju na med poskrbimo za zaloge sladkorja v času, ko je razmerje sladkor-med najugodnejše.

- Repični in kostonjev med prihranimo za pogače – za pripravo le-teh potrebujemo povprečno eno tretjino toplega medu in dve tretjini mletega sladkorja.

- V tem mesecu odberemo in pretopimo vse staro satje, vosek pa damo predelati najcenejšemu ponudniku, da nam bo izdelal satnice. Ta pa mora imeti urejeno sterilizacijo voska in dokumentacijo o izdelavi le-tega. Pretopljen vosek očistimo tako, da ga segrejemo na 85 °C in pretočimo v posodo, z odprtino, širšo od dna. Nato v segreti vosek vlijemo vodo, ki je pred tem skoraj zavrela (najmanj 80 °C). Vosek in voda naj bosta v razmerju dva proti ena. Najboljša voda za to je kapnica, saj ne vsebuje kalcija in magnezija.

Tako se vsa umazanija, ki je v vosku, usede v vodo ali na spodnjo stran voščene kolača. Ko se le-ta strdi, umazanijo s strgalom očistimo s spodnje strani. Z zamenjavo voska za satnice ne odlašajmo v

pozno pomlad, saj je tedaj predelava najdražja, povpraševanje pa največje, tako da na izdelavo lahko čakamo dalj časa. Najslabši so tisti čebelarji, ki pridejo po satnice tedaj, ko imajo na veji čebelji roj. Nelomljive hladno valjane satnice lahko skladiščimo tudi 10 let in več, ne da bi pri tem izgubile svojo prožnost. Povprečno računamo, da zamenjamo v čebelarški letini 3–6 satnic na panj. Vse satje v panju zamenjamo torej v 4 do 5 letih. Seveda pa moramo računati pri tem tudi na naravne in umetne roje, saj zaradi teh porabimo več satnic.

- Pripraviti ali kupiti moramo satnice ali pa stare očistiti voska in jih nato prekuhati v 2-odstotni raztopini natrijevega ali kalijevega hidroksida. Ta raztopina pri vretju razžre in razkuži vso umazanijo ter odmaši z voskom ali propolisom zamašene luknje za žico. Skratka, satniki postanejo kot novi.

- Tedaj je tudi čas, da v 25–30 °C segret prostor prenesemo satnice s satniki, vanje pa pred tem napeljemo ali napnemo žico. Zatem v žice vtopimo satnice. Satnica naj se drži satnika samo na zgornjem robu, ostali robovi pa naj ostanejo prosti zato, ker se bi ob višji temperaturi in raztezanju zadela v rob in se usločila. To delo opravljamo v toplem prostoru, da satnice postanejo mehkejše, prožnejše in da se raztegnejo na poletno temperaturo ali temperaturo čebelje družine. Do pomladi lahko tako vpete satnice s satniki skladiščimo tudi v hladnejših prostorih. Skladiščimo jih v istem položaju, kot so v panju, torej pokonci. Nikakor jih ne smemo skladiščiti leže, ker se satnice usločijo. Tako imamo spomladi, ko je dela s čebelami največ, satnice s satniki že pripravljene. Usmeritev čebelarstva na druge čebelje pridelke pa zahteva že pozimi dodatne priprave in načrte.

- Čebelarjenje na roje nam nalaga več krmljenja spomladi, boljšo spomladansko oskrbo čebel s pogačami, večje število satnic, satnikov, prašilčkov, panjev itd.

- Tudi vzreja matic zahteva mnogo zimskih priprav na vzrejno sezono: selekcijsko delo, pripravo plemenilčkov, posebnih satnic, satnikov, pripravo transportnih maticnic...

V tem mesecu ima torej vsak čebelar

dovolj dela, saj si bo marsikateri od vas marsikaj pripravil že pozimi. Vzame pa naj si tudi čas za premislek, kako naprej v teh težkih časih, ko prodajamo kilogram medu za skoraj 2 kg sladkorja, cena voska pa je

nižja od cene navadnega parafina ali 1/2 kg medu.

Želim vam obilo lepih trenutkov ob zimskih pripravah na novo sezono, pa kakšna dobra čebelarstva knjiga naj bo tudi pri roki.

ZDRAVSTVENO VARSTVO ČEBEL

mag. FRANC JAVORNIK

Navodila čebelarjem za januar, februar in marec

Še vedno je v veljavi zakonsko določilo, po katerem mora imeti čebelar prevažalec za čebele zdravstveno spričevalo, prav tako pa ga mora imeti tudi čebelar, ki prodaja svoje čebele. To potrjuje, da je laboratorijski izvid čebeljih mrtvic negativen na NOSEMAVOST in PRŠIČAVOST in da so bile čebele pred prevozom pregledane, ali niso morda okužene s HUDO GNILOBO ČEBELJE ZALEGE.

Rok za oddajo čebeljih mrtvic za pregled je vsako leto 31. marec. Mrtvice lahko pobere in pošlje v pooblaščen laboratorij le uradna oseba (veterinar). Če mrtvice pobere in pošlje čebelar sam, izvid nima uradne veljave, zato z njim ne moremo dobiti veljavnega zdravstvenega spričevala.

Posebej opozarjamo vse vzrejevalce matič, da lahko vzorce mrtvic odvzame in

odpošlje le pooblaščen veterinarski inšpektor. V spremnem dopisu pa mora biti tudi jasno povedano, da so vzorci iz vzrejališča matic.

V zimskih mesecih je zelo pomembno, da ob lepem vremenu čebelar budno spremlja vsak zimski izlet. Pri tem naj opazuje obnašanje čebel na bradi panja in njihove polete v okolici čebelnjaka. Tako ugotovi številčnost izletavanja čebel, kakovost iztrebkov in obnašanje čebel na bradi panja in v zraku. Na podlagi teh opazovanj čebelar lahko sklepa o zdravstvenem sanju posamezne čebelje družine. Vedeti pa moramo, da vse čebelje družine ne izletavajo hkrati. Da bi dobili o stanju v čebelnjaku pravo sliko, ga moramo opazovati dalj časa, to je več ur na dan in tudi več dni zaporedoma.

Če čebelar pri svojih opazovanjih ugotovi kaj nenavadnega, naj se posvetuje z bolj izkušenim kolegom ali pa naj za nasvet zaprosi strokovnjaka-veterinarja.

* * *

Obveščamo čebelarje, ki želijo pripeljati na resino pašo na območje Cerknega, da se prijavijo pri Milanu Filipiču, Tomšičeva 21, Idrija.

VIDEOKASETE: »ČEBELARJENJE I in II«, IN »VZREJA MATIC«

Videokaseta »Čebelarjenje I in II«, ki jo je izdala Zveza čebelarskih društev Slovenije, je sodoben in učinkovit pripomoček. Koristni strokovni nasveti vam bodo kmalu povrnili vložena sredstva za njeno nabavo.

Film je dolg 82 minut in posnet na videokasete VHS sistema. Kaseta je lahko tudi primerno darilo.

Cena videokasete za člane je **1.200,00 SLT**, za nečlane **1.350,00 SLT**.

Kaseto lahko naročite pisno na naslov: Zveza čebelarskih društev Slovenije, Cankarjeva 3, Ljubljana, ali po telefonu (061) 210-992.

Na zalogi imamo tudi kaseto »Vzreja matic«, cena je **630 SLT** – člani **560,00 SLT**.

SLOVENSKIM ČEBELARJEM – PREVAŽALCEM V SOSEDNJO REPUBLIKO HRVAŠKO

prof. EDI SENEGAČNIK

V letošnji novembrski številki našega glasila je Zveza čebelarских društev slovenske čebelarje pozvala, naj pomagajo hrvaškim pregnancem. Danes pa temu pozivu dodajamo še tole sporočilo:

Odzvalo se je precej čebelarjev, ki so že poslali svoje denarne prispevke. Uničevalna, brezobzirna in kruta vojna na Hrvaškem še vedno traja in prav nič ne vemo, kdaj in kako se bo končala. S Saveza hrvatskih pčelara v Zagrebu so nam sporočili, da je uničenega več kot polovica njihovega čebelarstva. Porušeni, požgani in izropani so poleg nešteti drugih tudi domovi čebelarjev in njihovi čebelnjaki, stojišča panjev in prevozniki čebelnjaki. Te so odpeljali v neznanost, če jih že prej niso uničili plameni. Najbolj boleče in nenadomestljive pa so izgube človeških življenj, saj je mnogo mladih čebelarjev žrtvovalo svoja življenja za obrambo domovine.

Tajnici hrvaške čebelarске zveze Tatjana Lazarus-Brence smo sporočili, da nameravamo hrvaškim čebelarjem poslati pomoč prek Rdečega križa Slovenije. Prisrčno se nam je zahvalila in nas prosila, da bi jim namesto denarja poslali pomoč v blagu. Potrebujemo panje s čebeljimi družinami, rezervne družine, prašilčke, kasneje morda tudi roje. S tem bi jim vsaj malo pomagali pri obnovi uničenega čebelarstva. Zato smo sklenili, da se bomo prevažalci, morda tudi neprevažalci, lotili takšne dobrodelne in humane akcije.

Slovinci smo hrvaškim beguncem doslej že kar precej pomagali. Sprejeli smo že več kot 22 tisoč beguncev, nekaj tisoč pa jih je našlo zatočišče pri sorodnikih in znancih. Poleg tega pa Rdeči križ Slovenije zbira zanje tudi denarne prispevke. Ker te podpore verjetno ne bodo deležni vsi čebelarji, smo se odločili, da bomo zbrane prispevke in panje poslali hrvaški čebelarški zvezi, ta pa jih bo razdelila med prizadete čebelarje.

Če smo zares pravi čebelarji in ljudje, nam že naša zavest narekuje, da pomagamo vsakemu človeku v stiski. Zakaj pa

ne bi tega storili tudi za hrvaške čebelarje, saj so nam le-ti vedno šli na roko? Leta in leta smo vozili čebele na njihova pasišča. Ljubeznivo so nas sprejemali in nas pogosto tudi gostili v svojih domovih. Zato ni čudno, da smo postali prijatelji in celo pobratimi. Pri njih smo se res počutili kot doma. Ob tej priložnosti priznajmo, da smo slovenski prevažalci pripeljali z njihovih pasišč marsikatero tono medu. Bogato bero lahko pripisujemo le njihovi uvidevnosti. Zato razumemo zaskrbljenost mnogih naših prevažalcev, kako bodo v prihodnje sploh čebelarili brez dobrih hrvaških paš. Sicer je naša Zveza že uredila vse formalnosti glede prevoza čebel na Hrvaško, zato pri tem ne bi smelo biti težav. Vprašanje pa je, kdaj se bodo razmere toliko umirile in uredile, da bomo s čebelami sploh šli na pot.

Vso stvar smo si zamislili takole:

Pomoč bi organizirali prek naše Zveze. Na njen žiro račun bi tisti prevažalci, ki ne bi mogli prispevati kakoga panja, nakazali denarno pomoč. Zaradi solidarnosti bi se prevažalcem lahko pridružili tudi drugi čebelarji. Tisti čebelarji prevažalci, ki bi lahko prispevali kak panj, pa naj bi se prijavili Zvezi. Na prijavah naj bi navedli svoje ime, kraj stalnega bivališča, kraj, kjer imajo čebele, in kaj so pripravljene podariti. Panje bi spomladi prepeljali v zbirni center. Od tod bi jih potem prepeljali na Hrvaško in jih izročili predstavnikom hrvaške čebelarске organizacije. Za prevoz panjev in drugega bodo brezplačno poskrbeli naši prevažalci s svojimi vozili. O podrobnostih te akcije se že dogovarjamo. Posamezna čebelarška društva pa lahko akcijo izpeljejo tudi sama in se povežejo neposredno s hrvaško čebelarško organizacijo. Za denarne prispevke, ki bi se zbirali na žiro računu naše Zveze, pa bi spomladi kupili panje in čebelje družine. Tako bi povečali količino že zbranih panjev ali pa bi sredstva nakazali hrvaški čebelarški zvezi. Imena vseh darovalcev bomo objavili v Slovenskem čebelarju.

Še enkrat naj omenimo: dobrega prijatelja spoznaš v stiski in nesreči. Slovenski čebelarji želimo, naj se z našo dobrodelno akcijo ta pregovor tudi uresniči. Hrvaškim čebelarjem bi radi povedali, da smo jim hvaležni za vse, da jih podpiramo v njih-

vem boju in da jih v teh hudih dneh nismo pozabili.

Te vrstice sem napisal na pobudo mnogih naših prevažalcev, ki so že obljubili svoje sodelovanje.

Naslova in žiro računa naše in hrvaške čebelarske organizacije: Zveza čebelarskih društev Slovenije, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana; žiro račun: 50101-678-48636 »Za hrvaške čebelarje«.

Pčelarski savez Hrvatske, 41000 Zagreb, 8. maja 26/III, telefon: (041) 272-383, žiro račun: 30102-678-6553 »Pomoč za pčelare«.

Srečanja

ZANIMIVO MEDNARODNO SREČANJE

FRANC ŠIVIC

V mestecu Lazise ob Gardskem jezeru (Italija) je bila 12. in 13. oktobra letos velika mednarodna čebelarska razstava Dnevi medu, hkrati pa je potekalo tudi posvetovanje o problemih sodobnega čebelarstva. Letošnja prireditelj, že šesta po vrsti, je prerasla v nekakšen mini kongres Apimondie, saj so se je udeležili skoraj vsi vidnejši funkcionarji te organizacije, med njimi seveda tudi predsednik dr. Raymond Borneck. Delovno predsedstvo je vodil prof. Franco Frilli, rektor univerze v Vidmu, ki me je kakšen mesec prej povabil, naj na posvetovanju sodelujem s krajšim referatom in tako zastopam čebelarje Republike Slove-

nije. Vabilu sem se rad odzval, ker sem računal, da bom tam srečal veliko starih znancev in navezal stike z novimi, predvsem pa, da bom videl in slišal marsikaj zanimivega. Želja se mi je v polni meri uresničila. Dr. Borneck je v svojem nastopnem govoru in kasneje še v razgovoru izrazil željo, da bi se vojna na Hrvaškem – ta je preprečila svetovni kongres Apimondie v Splitu – kmalu končala in da bi prihodnje leto kongres vendarle lahko izpeljali v zadovoljstvo vseh čebelarjev sveta. Problemov v naši stroki je veliko in prav je, da se o njih pogovarjamo na tako visoki ravni, kot je svetovni kongres, čeprav smo zaenkrat

Otvoritveni govor predsednika Apimondie dr. Bornecka na simpoziju v mestu Lazise (Italija)

Simpozij je bil v romantičnem okolju stare beneške carinarnice.

zadovoljni tudi z nekoliko manjšimi prireditvami, kakor je npr. ta v Lazisu. Kot predsednika vseh čebelarjev sveta dr. Bornecka skrbi predvsem uvoz cenelega medu iz manj razvitih dežel v Zahodno Evropo. Ta trgovina je meč z dvema reziloma, saj ogroža čebelarstva tako razvitih kakor nerazvitih držav. Slednje se dušijo v revščini in dolgovih, zato poskušajo njihove vlade prodati čimveč svojih pridelkov ne glede na ceno, samo da bi dobili konvertibilno valuto. Med je idealno blago za trgovanje v svetovnem merilu, saj je skorajda nepokvarljivo in uporabno na vseh tržiščih. Zaradi nizkih cen pa spravlja ob živce čebelarje iz razvitega sveta. Ti sicer poskušajo z reklamami prepričati porabnike, da je domači med boljši, a jim posel ne gre preveč dobro od rok. Večina porabnikov vendarle gleda predvsem na ceno, ta pa je pri uvoženih vrstah kar nekajkrat nižja od podobnih, pridelanih doma. Meni (opomba pisca) se npr. madžarski akacijevec ni zdel prav nič slabši od italijanskega, a vendar ga lahko kupite na stotine ton po približno 2800 lir za kilogram, italijanski čebelar pa vam ga ne bo mogel dati za manj kot 5500 lir, saj ga toliko stane samo pridelava, da o dobičku niti ne govorimo. Zato ni nič čudnega, da imajo nekateri moji znanci v Italiji, nekdam velečebelarji, velika skladišča z najmodernejšimi polnilnicami, panjev pa ne, ker so jih prodali. Trgovina s čebeljimi pridelki je še vedno donosnejša od pridelave, to pa bo trajalo vse dotlej, dokler se

revni izvozniki medu po svetu ne bodo enkrat dogovorili (podobno kot nekdam proizvajalci nafte) in dvignili cene medu na ekonomsko raven.

Zanimivo je, da uvozi Italija veliko medu iz ZR Nemčije po komaj 2500 lir za kilogram, in to v stekleni embalaži. Seveda nihče ni tako naiven, da bi verjel v nemško poreklo tega medu, vendar pa primer dokazuje, kako sposobni znajo biti Nemci tudi v mednarodni trgovini. Ne razumem, zakaj se pri nas nihče ne spomni podobnega trika, saj imamo obilo naravnih in drugih pogojev, da bi zahodni uvozniki verjeli v slovensko ali vsaj v jugoslovansko poreklo naše ponudbe medu, čeprav bi ta lahko bil npr. ruski.

V dveh dneh, kolikor je trajalo posvetovanje, se je zvrstilo okrog 15 različnih predavanj. Le-ta so obravnavala vrste italijanskih medov, hudo gnilobo, varozo, čebeljo pašo, izobraževanje v čebelarstvu, opredelitev pojma čebelarski strokovnjak, pomen medovitega škržata za severno Italijo in čebelarsko zakonodajo.

V enem od referatov sem opazil še nekaj zanimivih podatkov o italijanskem čebelarstvu.

Po zadnjih ocenah je v Italiji okoli 900.000 čebeljih pranjev in približno 80.000 čebelarjev, ki so včlanjeni v štiri nacionalne zveze. Registriranih je 150 poklicnih čebelarjev, imajo pa seveda svojo organizacijo. Italijanski čebelarji pridelajo povprečno 10.000 ton medu na leto, in to pretežno

Eden od številnih razstavnih prostorov, kjer so bili obiskovalcem na voljo čebelji pridelki.

cvetličnega (millefiori), vendar tudi precej sortnega akacijevca, kostanjevca, medu iz evkaliptusa, agrumov in sončnic, nekaj pa celo dragocenega rododendrovca in »škržatovca«.

Letna poraba je okoli 300 gramov na prebivalca in je torej nižja od zahodno-evropske – ta je okoli 500 gramov na osebo. Z lastno pridelavo krijejo približno 50 odstotkov domačih potreb, drugo polovico pa uvozijo.

Med odmori in ob skupnih kosilih sem se pogovarjal z različnimi udeleženci posvetovanja. Seznanil sem se z Domenicom Porrinijem, ki ima menda že okoli 8.000 čebeljih družin in je zdaj ne le največji italijanski, ampak celo največji evropski čebelar. Povabil me je, naj ga obiščem v Brebbiji (Varese), kjer bom lahko njegov gost toliko časa, dokler si ne ogledam vsega, kar me v njegovem čebelarstvu zanima. Take izredne priložnosti seveda ne bom smel spustiti iz rok.

Posebno koristno je bilo moje srečanje z dr. Morenom Greattijem, raziskovalcem z videmske univerze in odličnim poznavalcem škržata metkalfa. Povedal mi je veliko zanimivega o svojem delu v laboratoriju in na terenu. Sicer pa tudi sam čebelari. Omenim naj še njegovo ugotovitev, da škržat ne povzroča skoraj nobene škode na kulturnih rastlinah. Ker so med obdelanimi polji površine, zarastle s samoniklim grmičevjem in drevjem, npr. ob potokih, kanalih, cestah in železnicah, se metkalfa izogiba koruze, soje, vinske trte in sadnega

drevja, kot bi živalica čutila, da je na divjem rastlinstvu bolj varna pred različnimi agrotehničnimi ukrepi. Kmetje so se na škržata navadili in ga nimajo več za nevarnega škodljivca. Le tu in tam se obregne vanj kak zavzet naravovarstvenik, češ, kaj pa išče ta pritepenec v naših krajih, ko pa spozna njegovo korist za čebelarstvo, ga jeza mine. Navsezadnje so tudi krompir, koruza in robinija pritepenci iz Amerike, pa se nihče ne huduje nad njimi.

V svojem referatu sem na željo prof. Frillija poročal o načinih izobraževanja naših čebelarjev. Za poslušalce je bilo izvirno zlasti izobraževanje v okviru naših osnovnošolskih čebelarskih krožkov. Nekaj profesorjev in učiteljev biologije je kasneje v razpravi povedalo, da so tudi oni že uvedli pouk čebelarstva v nekatere šole, vendar je njihov pouk vezan samo na teorijo. Naši uspehi pa so nekatere med njimi spodbudili, da bodo skušali kupiti panje in zainteresiranim učencem omogočiti še praktično delo s čebelami.

Prireditev ob Gardskem jezeru je bila odlična priložnost za navezavo stikov z različnimi ljudmi, ki delajo na področju čebelarstva. Občutek imam, da se slovenski čebelarji premalo zanimamo za taka in podobna dogajanja izven naših meja, kakor da bi nam bili politični dogodki v preteklih mesecih ohromili voljo do sodelovanja s sosedi. Velika škoda bi bila, da bi izgubili stike z njimi in se osamili znotraj naše države, saj bi to pomenilo splošno nazadovanje.

VTISI S POTOVANJA PO AVSTRIJI IN ZVEZNI REPUBLIKI NEMČIJI

mag. JANEZ POKLUKAR

Sredi novembra je bil v Mayenu blizu Koblenza seminar o odbiri domače čebele. Vabljeni so bili številni nemški in avstrijski raziskovalci, na ta seminar pa sem potoval skupaj s kolegi s čebelarstva inštituta Lunz am See. Pot sem izkoristil tudi za pripravo mednarodnega projekta o selekciji kranjske čebele. V Slovenijo smo uvozili dve čebelji družini s severa. Služili bosta za odvzem vzrejnega materiala pri vzreji matic za Nemčijo v pomladno-poletnem obdobju 1992.

Lunz am See

Bundesanstalt für Bienenzucht v Lunz am Seeju je za nas najbližji inštitut, ki se uspešno ukvarja s selekcijo čebel. Poleg čebelarstva inštituta v Kirchainu v Nemčiji dosega najvidnejše uspehe na področju selekcije kranjske čebele v Evropi. Z direktorjem inštituta prof. dr. Hermanom Pechackerjem sva preučila morebitna skupna interesna, delovna in raziskovalna področja s Kmetijskim inštitutom Slovenije. Zanimivih je več področij.

1. Oba inštituta zanima dejansko nadzor vzreje matic in postopek progenega testiranja matic kranjske pasme. V okviru sodelovanja z avstrijsko zvezo za selekcijo kranjske čebele naj bi pri nas že prihodnje leto oblikovali selekcijski sistem, ki bi se usklajeval z avstrijskim. Ta je v fazi končne izdelave, prvič pa bo širše uporabljen prihodnje leto. V približno desetih letih naj bi tako prešli na povsem enako selekcijsko shemo, pa tudi zbiranje in obdelava podatkov naj bi bila podobna.

2. Oba inštituta se zanimata tudi za napovedovanje gozdne paše na jelki in smreki. Na tem področju ima avstrijski inštitut bogate izkušnje. Spoznanja avstrijskih raziskovalcev naj bi zato prenesli v slovenski prostor in v skladu z že znanimi raziskavami dr. Riharja oblikovali možne načine napovedovanja gozdne paše ter dopolnitve pašnega katastra.

V razgovoru s prof. dr. Friedrichom Ruttnerjem, zunanjim sodelavcem inštituta, je bila vzniknila ideja o raziskavi vzrokov relativne neuspešnosti kranjske čebele panonskega izvora v primerjavi s kranjsko čebelo alpskega izvora v srednjeevropskem prostoru. Prof. Ruttnerju sem predlagal, da bi v raziskavo vključili tudi dr. Keziča iz Zagreba. Prof. Ruttner bo sestavil idejni osnutek raziskave in ga poslal dr. Keziču in meni. Tako bomo raziskavo lahko predstavili kot del mednarodnega projekta pri odbiri kranjske čebele.

Institut für Biennenkunde, Oberursel, Nemčija

Postanek v Oberurselu sem izkoristil za kratek pregled njihovega raziskovalnega dela, to pa poteka predvsem na treh področjih:

- na področju selekcije čebel,
- na področju etologije čebele in
- na področju varoze čebel.

V okviru selekcijskega dela je zanimivo zlasti dejstvo, da imajo čebele slovenskega izvora močnejše izražen čistilni nagon kot pa druge čebele. Ta lastnost je zelo pomembna za vzdrževanje ugodnega sanitarnega stanja v čebelji družini in za preprečevanje bolezni zalege. Z dr. Kasparjem Bienefeldom sva preučila možnost sodelovanja pri skupnem projektu odbire kranjske čebele. V okviru sodelovanja bi nemška stran želela v naslednjem letu dobiti 60–70 matic različnih slovenskih vzrejevalcev in jih vključiti v svoja testiranja in raziskovanja. Po dogovoru bi podobne raziskave opravili tudi v Sloveniji.

Seminar o selekciji čebel na čebelarstvu inštitutu v Mayenu

Landesanstalt für Bienenzucht za področje Rheinland-Pfalz je bil gostitelj letošnjega seminarja o selekciji čebel. Ta zavod ima 14 stalnih sodelavcev, vodi pa ga dr. A. Schultz. Strokovnjaki se ukvarjajo predvsem z raziskovanjem praktičnih vidikov

čebelarjenja in varstva okolja za širše Porenje. Zelo so dejavni tudi na področju pospeševanja, kar je pravzaprav njihova poglobljena dejavnost. Pri organizaciji seminarja so se izkazali kot dobri gostitelji. Sicer pa smo na seminarju obravnavali različne teme.

M. Meixner je poročala o raziskovanju deleža afrikanizirane čebele na vzorcih čebel, zbranih v Urugvaju. Ugotovila je, da med današnjo urugvajsko čebelo in njeno prednico špansko čebelo pravzaprav ni nobene morfološke razlike. Ravno tako ni našla nobene povezave med vzorcem čebel iz Urugvaja in med vzorci afrikanizirane čebele, odvzetimi severneje. V razpravi pa je postalo jasno, da imamo v Evropi afrikanizirano čebelo že od nekdaj v Španiji in da torej strah pred čebelami z juga Južne Amerike, te so, mimogrede, zelo odporne proti varozi – ni upravičen. Vsekakor pa bo za morebitni prevoz čebel iz Urugvaja potrebno soglasje Nemške čebelarске zveze.

S. Fuchs je v teoretičnem prispevku o medsebojnem prilagajanju gostitelja čebele in zajedavca varoe predstavil tri možne vplive človekovega delovanja na razmerje čebela-zajedavec. V prvem primeru človek ne posreduje. Pri tem je z naravno selekcijo mogoča obojestranska prilagoditev ali pa popolno izumrtje obeh vrst. Prva možnost za praktično čebelarjenje ni primerna. Druga možnost je zdravljenje najbolj napadenih družin. Pri tem je mogoče prilagajanje varoe (preživijo osebkí z manjšo reprodukcijsko zmožnostjo), prilagajanja čebel pa ni zaznati. Model omogoča razmeroma uspešno čebelarjenje in je lahko ob hkratnem povečevanju prilagajanja čebel z umetno odbiro povsem primeren za praktično uporabo. Tretja možnost je zdravljenje počez, torej hkratno zdravljenje vseh čebeljih družin. Pri tem načinu se gostitelj in zajedavec medsebojno ne prilagajata. Na ta način nastane potreba po trajnem umetnem vzdrževanju ravnotežja med čebelo in varoo s kemičnimi sredstvi, vendar to navsezadnje negativno vpliva tudi na med. Model je v neposrednem ekonomskem načinu zaenkrat najcenejši, ob upoštevanju načel pridelovanja biohrane pa utegne postati najdražji.

Z izhodišči S. Fuschaja je polemiziral H. Pechhacker in navedel rezultate selekcije čebel na odpornost proti varozi v Lunz am Seeju. Ugotavlja, da se ne glede na vsakoletno zdravljenje vseh čebel povprečna okužba čebelje družine iz leta v leto zmanjšuje. V družinah, ki jih načrtno ne zdravi (50–60 družin), se delež uspešno prezimljenih čebel iz leta v leto izboljšuje in že dosega dve tretjini ali celo tri četrtine zazimljenih čebeljih družin. Ob testnem zdravljenju manjšega dela družin iz nezdravljenega čebelnjaka so prav tako opazili zmanjševanje okužbe kot v zdravljenih čebelnjakih. Zaenkrat kaže, da je s spremljanjem padca varoe pri zdravljenju čebel in s kasnejšim odbiranjem čebel z manjšo okužbo mogoče povsem zadovoljivo izboljšati medsebojno prilagajanje čebele in varoe. Obstaja že možnost, da bi čebele zdravili vsako drugo leto in tako zmanjšali možnost onesnaženja čebeljih pridelkov z ostanki zdravil.

R. Büchler z inštituta v Kirchainu je poročal o odbiri čebel na odpornost na varozo. V družinah, ki jih niso zdravili s kemičnimi sredstvi, je bil delež okuženih celic med letom zelo različen. V pomladno-poletnem obdobju je delež okuženih celic nihal od 0 do 10 odstotkov, avgusta in septembra pa se je povečal na 20 odstotkov. V tem času so zaznali tudi največjo migracijo varoe v druge panje. Zanimivo je bilo dejstvo, da delež z varoo napadenih celic ni presegal 20 odstotkov celotne pokrite zalege. Videti je, da polagoma prihaja do prilagoditve varoe in čebel, vendar je zaenkrat za uspešno čebelarjenje še treba spremljati populacijo varoe v čebeljih družinah.

R. William z Dunaja je na kratko opisal metodo ugotavljanja plemenskih vrednosti čebeljih družin. Metoda upošteva kombinirano uporabo inter in intra družinske odbire s pomočjo posebnega indeksa, ki upošteva oceno lastnega fenotipa in oceno fenotipa sorodnikov (matere, mater trotov, polsester, supersester). Indeks je uporaben predvsem za izračun možnega genetskega napredka pri pridelavi medu. Poročilo je bilo kratek povzetek doktorske disertacije, ki jo je avtor zagovarjal julija letos na Dunaju.

K. Bienefeld je predstavil možnost uporabe več selekcijskih kriterijev v obliki indeksov, upoštevaje vplive čebel delavk (kot aditivni vpliv) in vpliv matice (kot maternalni vpliv). Pri čebelah je največja težava v tem, da za več selekcijskih lastnosti ni znana ekonomska teža (rojivost, obnašanje čebel, odpornost na varozo in druge bolezni). Kot primer izpeljave je prikazal indeks pridelave medu, pri tem pa je upošteval različne cene zgodnjega in poznega pridelka medu. Zaradi nepoznavanja osnov odbire pa je tema pri poslušalcih naletela na nerazumevanje. Sam pa menim, da je metoda zelo uporabna, zato jo bo mogoče uporabljati tudi pri selekcijskem delu v Sloveniji.

OBISK INŠTITUTA ZA VARSTVO RASTLIN V VIDMU

dipl. vet. BARBARA STRMOLE, dipl. vet. MIRA JENKO

Po zaslugi inž. Franca Šivica in njegovega znanstva z rektorjem Univerze v Vidmu v Italiji dr. Frillijem smo obiskali Inštitut za varstvo rastlin agronomske fakultete v Vidmu. Na inštitutu opravlja skupina mladih strokovnjakov obsežne raziskave o Varooi jacobsoni Oud. Kakovostne in uporabne raziskave na področju čebelarstva omogočata finančna pomoč deželnega ministrstva za kmetijstvo in Inštituta za tehnologijo čebelarjenja (ITAPI) iz Francije.

Dr. Norberto Milani in dr. Fiorella Chiesa sta preučevala različne dejavnike, ki vplivajo na razmnoževanje *V. jacobsoni* pod laboratorijskimi pogoji (T je 34,5 °C, 75-odstotna r.v.).

1. Razmnoževanje pršice na umetnem satju je dalo boljše rezultate v manjših celicah (5,3 in 5,8 mm) kot v večjih (6,5 in 6,8 mm). Vzrok za boljše razmnoževanje je tesnejši stik ličinke z varoo, to pa povzroči boljše jemanje hrane in večjo stimulacijo kemoreceptorjev, prek katerih gost dobi informacijo o razvojnem stadiju gostitelja.

2. Sposobnost razmnoževanja varoe se poveča na čebeljih ličinkah v celicah z zreliimi trotovkimi ličinkami. Poskus kaže na še neznane substance, nahajajoče se v ličinki ali v njeni hrani, s katerimi so prepojene celične stene, to pa spodbuja odlaganje jajčec parazita.

Zaključek

Seminar in vsi priložnostni stiki kažejo na veliko zainteresiranost za nadaljnje sodelovanje s Slovenijo. Slovenija je znana kot izvorno območje kranjske čebele alpskega tipa, kot taka pa je zanimiva za mnoge selekcijske projekte. Razgovori in ideje so že nakazali približen obseg mednarodnega raziskovalnega projekta selekcije kranjske čebele. Šlo naj bi za sodelovanje najmanj štirih inštitutov. Poleg tega si lahko obetamo določeno strokovno pomoč pri napovedovanju gozdne paše na jelki in smreki. Navsezadnje je bil obisk tudi lepa priložnost za nabiranje nove literature, bodisi neposredno pri avtorjih ali pri založnikih.

3. Vpliv juvenilnega hormona (JH 111) v ličinki ni poglaviten vzrok za začetek odlaganja jajčec varoe.

Injiciranje JH 111 ličinkam čebel delavk ali zunanja aplikacija le-tega pri večjem številu ženskih pršic ni izzvala odlaganja jajčec. Potrditev te hipoteze je visoka koncentracija JH 111 v odraslih čebelah letalkah, pri katerih se varoa ne razmnožuje. V primerjavi z ličinkami naše čebele (*A.m. carnica*) je količina JH 111 enaka količini v ličinkah dveh afriških čebel (*A.m. adansonii* in *A.m. intermissa*), vendar pri teh vrstah varoa ne predstavlja zdravstvenega problema.

Dr. Biasiolo preučuje rasne značilnosti *A.m. ligusticae* in *A.m. carnica*, pri tem pa uporablja več selekcijskih parametrov, različne encimske teste in elektroforezo.

Analize vzorcev *V. jacobsoni* z različnih območij Evrope in iz Pekinga so ovrgle hipotezo o različnosti osebkov.

TEST UČINKOVITOSTI AKARICIDOV

A. Primerjanje učinkovitosti perizina in apistana

Perizin je uspešno učinkoval, če je bila temperatura zraka od 5 do 10 °C, apistan pa je učinkoval pri temperaturi, višji od 15 °C. V obeh primerih zatiranja so na

lovilcih varoe opazili žive osebkke, zato priporočajo uporabo testnih papirjev, namazanih z vazelinom. To zagotavlja tudi uničenejše odpornih osebkov.

B. Testiranje sredstva bayvarol (aktivna snov je flumetrin)

To sredstvo je že registrirano v nekaterih evropskih državah in ima kot fluvalinat dobre akaricidne lastnosti. Odlikuje ga nizka toksičnost za sesalce in ptice.

Polietilenski trak (20 x 3,5 cm) vsebuje 3,6 mg flumetrina. Po šesttedenskem zati-

ranju je bila učinkovitost flumetrina 99-odstotna. Če ga primerjamo z apistanom, odpadanje varoe ni toliko odvisno od vremenskih pogojev.

Vendar pa morajo pred registracijo zdravila v Italiji opraviti še raziskave ostankov zdravila v čebeljih pridelkih.

Ukvarjajo se tudi s preučevanjem medenja. Novost za naše čebelarje pa je gotovo širjenje škvrzata iz Furlanije-Juljske krajine k nam.

O tem pojavu je v svojih člankih že poročal inž. Franc Šivic.

Bolezni čebel

O POAPNELI ZALEGI – TOKRAT MALO DRUGAČE

Skrajšano predavanje s tradicionalnega letnega zbora trebanjskih čebelarjev na Lanšprežu (19. oktobra 1991)

dipl. inž. agr. DUŠAN KRESAL

Slovenski čebelarji smo pred nekaj leti menili, da nas kaj hujšega, kot je varoza, ne more doleteti. Izkazalo se je, da lahko škodljivca z uporabo ustreznih zdravil vsaj uspešno obvladujemo, če ga že ne moremo povsem zatreti, predvsem če smo pri uporabi zdravil dosledni in vztrajni.

Doletela pa nas je še hujša nesreča: poapnela zalega. Ta je čebelarje dodobra prestrašila. Kako tudi ne, saj je vsako zdravljenje in ozdravljenje samo začasno. Bolezen se pojavlja stalno, ponavlja se v bolj ali manj izraziti obliki, bolj ali manj množično in vnovič tudi potem, ko smo bili že prepričani, da smo se je vsaj za eno sezono znebili. Kako pojav boleznin narašča in kako huda je stiska, med drugim kaže tudi vsebina Slovenskega čebelarja. V letniku 1990 je bolezen obravnavana v treh številkah, v letniku 1991 pa kar v osmih oz. sedmih (ena številka je dvojna) od desetih, kolikor jih je do zdaj že izšlo. Ena številka pa ta problem obravnava le posredno, tako da odkriva vsaj enega od najpomembnejših vzrokov, zakaj se bolezen obnaša tako, kot se. Odkar spremljam Slovenski čebelar (1948), še nikoli v enem letniku ni bil tolikokrat obravnavan en sam problem.

Bolezen nas je zopet presenetila in nanjo nismo bili pripravljeni. To dokazuje obseg opisa poapnele zalege na straneh 48 in 49 v knjižici Zdravstveno varstvo čebel, ki sta jo leta 1987 izdala Zveza čebelarskih društev Slovenije in Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Avtorji (9) in uredniški odbor so ji namenili le 22 vrstic in eno sliko. To je le pet vrstic več kot majski boleznin.

Vsi avtorji, ki opisujejo bolezen, se strinjajo, da so spore boleznin prisotne povsod, kjer so čebele. Zato je poapnela zalega čebel pogojna bolezen. To pomeni, da so okoliščine, v katerih se bolezen razvije, najmanj tako pomembne, kot je sama navzočnost povzročitelja boleznin. Izredno obstojne spore glivic (38 let) *Ascosphera apis* in *Ascosphera major* so ugotovili tudi pri čebeljih družinah v deželi, ki boleznin sicer ne pozna, to je v Avstraliji.

Bolezen so prvič opisali leta 1934, v Jugoslaviji jo prvi omenja prof. Tomašec leta 1946, medtem ko je prof. Rihar v svoji knjigi Praktično čebelarjenje (1955) še ne omenja. V ZDA do leta 1968 boleznin niso poznali, leta 1972 pa so jo že identificirali v več državah. Zanimivo pa je, da je bil na

Japonskem prvi zapis o boleznih objavljen že leta 1928. Na Madžarskem in na Hrvaškem jo prvič omenjajo leta 1977 in 1978. Prof. Rihar poroča, da so ga leta 1986 na bolezen opozorili pomurski čebelarji (Slovenski čebelar 9/90).

Bolezen je hitro osvojila svet, pozornemu poznavalcu pa ni težko ugotoviti, da čas množičnega pojava bolezni sovпада z ugotovitvami o vedno bolj ogroženem naravnem ravnovesju (ekologiji).

Vsi avtorji, ki opisujejo bolezen, se tudi strinjajo, da je to nevarna bolezen in da zdravljenje zahteva veliko truda, potrpežljivosti, vztrajnosti. Vsako zdravljenje in ozdravljenje je samo začasno.

Vzroki za bolezen so ali zmanjšanje odpornosti ličink čebel ali pospešen razvoj glivic. Za to krivijo predvsem porušeno naravno ravnovesje in strese. Med strese štejejo: zaprt panj, selitev, pregled, dimljenje, pomanjkanje vode in hrane, zdravljenje z antibiotiki, varozo in zdravljenje, vlago v panju, vročino, hitre temperaturne spremembe, nesorazmerje med čebelami in zalego, mikroklimo stojišča in še bi jih lahko izbrskali iz strokovne literature.

Ob tem bi rad spomnil na resnico iz biologije, da se učinki posameznih potreb in učinkov živih organizmov med seboj ne seštevajo, pač pa je njihov učinek zmnožek le-teh. Ali drugače: čebele imajo lahko vse, kar je potrebno za življenje, če pa nimajo hrane, je učinek zmnožek stanja vseh pogojev. Ker pa je eden od pogojev nič, je tudi zmnožek nič (družina odmre). Ali drugače: katera koli potreba oz. pogoj za vsak živ organizem, ki je najmanj izpolnjen, odreja učinek (zakon minimuma) vseh ostalih.

Ob prebiranju vsega, kar je bilo o poapneli zalegi doslej napisanega pri nas, ni težko ugotoviti, da avtorji opisujejo predvsem zdravljenje bolezni s kemičnimi sredstvi, poudarjajo pomembnost sanitarno-higienskih ukrepov, tudi razkuževanje okolice čebelnjaka, in dobro biološko stanje družine. Manj ali celo nič pa ne pišejo o ugotavljanju in odpravljanju vzrokov oziroma pojavov, ki zmanjšujejo odpornost čebel, kar omogoča, da spore glivice skalijo.

Zato želim opozoriti predvsem na enega

od teh vzrokov.

Čebelje žerke se okužijo s sporami, drugače povedano, spore skalijo v prebavnem traktu 3–4 dni stare ličinke, ko ima ta še zaprt prebavni trakt in leži na dnu celice. Preden se iz jajčeca izleže ličinka, je ob njem že kapljica matičnega mlečka. Ko jajce poče, čebele nadaljujejo močno in skrbno krmljenje. Tri dni stare ličinke dobivajo za hrano med, pomešan s cvetnim prahom. Ugotovili so, da čebele v prvih 5–6 dneh obiščejo vsako žerko okoli 8000-krat ali povprečno vsako minuto! Žerka pa poveča svojo težo za 500-krat. Torej je ličinka ves čas v stiku z živimi panjskimi in pašnimi čebelami, poleg tega pa zelo intenzivno raste, zaradi česar je izredno občutljiva za kakršno koli nenormalno oskrbo. Proti koncu šestega dne (če se normalno razvija) ličinka dvigne glavo, črevo se odpre in spusti na dno celice nekaj izločka. Ko se žerka zabubi in čebele celico pokrijejo, okuženo ličinko že prerašča micelij...

Žerke se okužijo s sporami predvsem v prebavnem traktu, manj pa prek kože, ko uživajo med in cvetni prah. Med in cvetni prah pa lahko žerke okužijo še s čim drugim.

Kulinčević v svoji zadnji knjigi poroča o koristnosti čebel pri odkrivanju onesnaženosti okolja. Ob tem navaja ugotovitve ameriških znanstvenikov, da mora čebelja družina preleteti več kot 55.000 milj, to je 11-krat iz San Francisca do New Yorka in nazaj, da nabere medicinskega medu za 1/2 kg medu. Če to priredimo evropskim razmeram, to pomeni okoli 90.000 km ali 45 preletov iz Ljubljane v Pariz in nazaj. To kaže, kako na gosto čebele preletavajo in obvladujejo svoje območje. Z nabiranjem nektarja, cvetnega prahu, propolisa in vode nehote zbirajo vse, kar se vseda iz ozračja ali kar iz zemlje vsrkajo rastline. Prav zato čebele v svetu že najmanj od leta 1974 uporabljajo za odkrivanje in opazovanje onesnaženja v okolju. Pri nas o tem še niso pisali, kaj šele, da bi kaj takega delali. V okviru sekcije za čebelarstvo pri Zvezi kmetijskih inženirjev in tehnikov Slovenije (ZKITS) smo v sodelovanju z agronomskim oddelkom Biotehnične fakultete Univerze v Ljubljani ter prek informacijskega centra pri

ljubljski Medicinski fakulteti dobili pri DIMDI (Deutsches Institut für medizinische Dokumentation und Information) pod poglavjem Apicultural Abstracts več kot 50 izvečkov (abstraktov) o poročilih in dognanjih preučevanja onesnaženja okolja s čebelami. Podatke bomo v sekciji uporabili za svoje nadaljnje delo. Vsekakor so podatki zelo zanimivi in poučni, vendar za čebelarje kdaj pa kdaj grozljivi. Tako z University of Montana (USA) poročajo, da so v eni od njihovih pokrajin od julija do konca septembra 1985 preučevali delovanje več kot 130 polutantov (virov onesnaženja) na 64 čebelnjakih. Poleg glavnih kemičnih spojin posameznih polutantov so ugotovili tudi to, da je bilo v 64 (to je v vseh) čebelnjakih na opazovanem območju prizadetih 64 odstotkov vseh družin. Med temi so v več kot 40 odstotkov primerov ugotovili 75- in več odstotno smrtnost jajčk, ličink in čebel, precej družin pa je izgubilo celo 97 – 100 odstotkov zalege.

Znanih je že veliko izločkov sodobne človekove dejavnosti, ki resno ogrožajo naravno ravnovesje v okolju. Čebele so se s svojo lastnostjo obvladovanja območja izkazale kot neprecenljivi, najboljši in najzanesljivejši zbiralci podatkov o vsakokratnih in trenutnih onesnaževalcih okolja in zraka. Razumljivo je, da samo takrat, kadar izletavajo.

Naj navedemo nekaj najbolj znanih onesnaževalcev, ki ogrožajo življenje v naravi (tudi čebel in ljudi, kadar presežejo določeno količino koncentracije): fluoridi, svinec, cink, žveplov dioksid, nitriti, nitrati, arzen, radioaktivne spojine, polifenili, kadmij, vseh vrst pesticidi itd. Če ti in drugi polutanti ogrožajo zdravje in življenje človeka, živali in rastlin, so zagotovo nevarni tudi za čebele. Ne poznamo raziskav o učinkih njihovega delovanja na čebele. Seveda vemo in poznamo, kako delujejo insekticidi (zaščitna sredstva za varstvo rastlin proti žuželkam – škodljivcem). Insekticidi so večinoma strupeni tudi za človeka, toplokrvne živali in seveda za čebelo kot pripadnico široke živalske vrste žuželk (Hexapoda). Kadar čebele pridejo v neposreden stik s strupom, umrejo bodisi na licu mesta ali pa se sicer še uspejo vrniti v panj, tam pa

množično umirajo, v stiku z drugimi čebelami pa zastrupijo tudi te in zalego. Znani so primeri, da so bili posamezni čebelarji ob vse družine.

Poznavalci pa so ves čas sumili, da insekticidi škodujejo čebelam tudi sicer.

Z učinki sledov ali ostankov insekticidov na čebele in njihove ličinke smo se zdaj seznanili tudi slovenski čebelarji. V Slovenskem čebelarju, št. 6/91, je bil objavljen prevod članka iz revije American Bee Journal, katerega avtor je Arthur R. Davis z oddelka za biologijo okolja agronomske fakultete v Ontariu.

Za boljše razumevanje le povzemam njegove poglavitne ugotovitve:

- dolgotrajna izpostavljenost odraslih čebel insekticidom, ki ne povzročajo takojšnje smrti, povzroči nenormalno rast in razvoj žuželk;

- videti je, da za prenos insekticida ni pomembno neposredno dotikanje jajčec in ličink z deli glave ali prednjimi nogami čebele, pač pa je pomembno neposredno dotikanje jajčec in ličink z voskom, okuženim z insekticidom, ter uživanje medicine;

- različne vrste insekticidov, ki pridejo v čebeljo hrano iz medene golše, so, kot kaže, v medu obstojne, videti pa je, da ostala sredstva za varstvo rastlin niso nevarna;

- insekticidi vdirajo v vosek prek voskovnih žlez, tja pa iz hrane;

- insekticidi se v ličinkah zbirajo s hrano, saj je do šestega dne prebavna cev zaprta, zato je le-ta še posebej občutljiva za zastrupitev;

- so dokazi, da določene koncentracije insekticidov (o.p. najbrž ne smrtne) sprožijo v ličinkah odpor do hrane, posledica tega pa je zmanjšanje prirastka, tako da so odrasle čebele lahko lažje ali pa se ličinka ne more zabubiti.

Avtor citiranega in povzetega članka sicer ne omenja, da so oslabele ličinke oz. žuželke lahko vzrok za razvoj bolezni čebelje zalege. Glede na opisane pojave poapnele zalege pa kljub temu lahko upravičeno domnevamo, da insekticidi v manjši koncentraciji sicer ne morijo čebel in ličink neposredno, vendar jih oslabijo tako, da skalijo spore *A. major* in *A. apis*.

Uporaba insekticidov in ostalih sredstev za varstvo rastlin pa je hkrati z zatiranjem škodljivcev in drugih žuželk na rastlinah omogočila tudi razvoj doslej neznanih škodljivcev. S prenosom rastlinskih snovi na večje razdalje se prenašajo tudi novi škodljivci. V sodobnem kmetijstvu, ko kolobarjenja z deteljami skoraj ne poznamo več, strmo narašča potreba po uporabi insekticidov. Insekticide zadnja leta uporabljajo tudi v vinogradih. Škropijo vseppek, ves dan in več ali manj vso sezono, v vetrovnem ali mirnem vremenu. Trdimo lahko, da tudi z večjimi koncentracijami, kot je potrebno. Veter pa sledove strupov raznaša na okoliške ozare in travnike. Čeprav strupenost škropiv hitro upada (prepolovna doba), pa predpisana karencija (doba prepovedane uporabe škropljenih plodov) kaže, da strup deluje dalj časa. To je dobra priložnost, da čebele poleg drugega naberejo tudi sledove insekticidov. Njihovo delovanje smo že opisali. Glede na to ni težko sklepati, da insekticidi tako rekoč celo vegetacijsko dobo vplivajo na ličinke čebel tako, da le-te oslabijo, to pa omogoča kalitev spor. Če je tako, in bolj ko razmišljam, bolj sem prepri-

čan, da je tako, ni več čudno, da se bolezen stalno ponavlja, nekje bolj, nekje manj, odvisno od tega, koliko naši kmetje in vrtničkarji uporabljajo škropiva. Priznam, da doslej te povezave nisem iskal, v prihodnje pa bi morali biti vsi čebelarji na to bolj pozorni.

Zagotovo moramo čebelarji v prihodnje večjo pozornost nameniti onesnaženju okolja. Če kmetijska pospeševalna služba meni, da je tudi čebelarstvo del kmetijstva, pa mora zagotoviti tako uporabo insekticidov, da bodo čebele čim manj prizadete. Skratka, čebelarstvo mora postati del javne kmetijske pospeševalne službe. Probleme čebelarstva, tudi preučevanje in ugotavljanje onesnaženosti okolja s pomočjo čebel, naj čimprej vključijo v delo ustreznih visokošolskih ustanov. Sekcija za čebelarstvo pri ZKITS je takšno pobudo že poslala Katedri za tla, prehrano rastlin in ekologijo Biotehnične fakultete, oddelka za agronomijo.

Čebelarjem tako ostaja, da postane čistost okolja eden pomembnejših pogojev pri izbiri stojišča za čebele in da čebelarijo tako, da bodo imeli celo leto močne družine. V sili jim kljub vsemu ostanejo še zdravila.

HUDA GNILOBA ČEBELJE ZALEGE: RAZŠIRJENOST, POJAVLJANJE IN BIOTEHNIČNO OBRAVNAVANJE

Povzetek predavanja dr. Henrika Hansena

Huda gniloba čebelje zalege je zelo resna in vedno bolj razširjena bolezen. Bolezen je zelo nalezljiva in povzroča smrt čebeljih družin.

Povzročitelj hude gnilobe:

Povzročitelj hude gnilobe čebelje zalege je bakterija *Bacillus larvae*; njena lastnost je, da ustvarja spore. Čebelje ličinke se okužijo s hrano, v kateri so spore. Spore vzkalijo v srednjem črevesu ličinke, preдреjo črevesno steno in se nato v hemolimfi ličinke razmnožujejo in zopet ustvarjajo spore.

Woodrow je leta 1942 dokazal, da so za okužbo in tudi za razvoj boleznij najbolj občutljive do dva dni stare ličinke.

Razširjenost hude gnilobe:

Pred nekaj leti so ugotavljali prisotnost

spor hude gnilobe v medu, ki je bil takrat v prodaji na Danskem (Hansen, 1984). Pregledali so 131 vzorcev medu, od katerih jih je bilo 56 danskega porekla, 75 pa uvoženih (iz 22 držav). Rezultati so prikazani v tabeli št. 1.

Tabela 1: Število pregledanih vzorcev in število vzorcev, okuženih s spori hude gnilobe

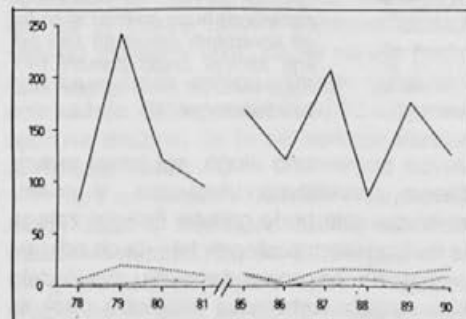
VIR	Št. pregl. vzorcev	Od tega okuž. vzor.
Argentina	4	2
Avstralija	1	1
Bolgarija	2	1
Kanada	3	2
Kitajska	2	2
Kuba	1	1
Danska	56	13

Francija	5	5
Vel. Britanija	3	2
Grčija	7	6
Gvatemala	1	1
Madžarska	5	4
Izrael	2	1
Italija	2	2
Mehika	7	6
Nova Zelandija	2	1
Romunija	1	1
Španija	3	3
Švedska	1	1
ZDA	1	1
ZSSR	2	2
Nemčija (zahod)	3	1
Indija (zahod)	1	1
Tuji med		
Med neznan. izv.	16	14
SKUPAJ	131	74

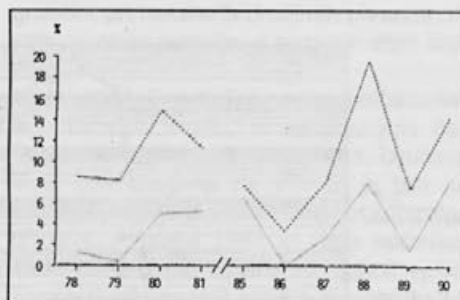
Če pregledane vzorce razdelimo na danske in tuje, se pokaže, da je okuženih 80 odstotkov tujega medu, danskega pa le 23 odstotkov, kar kaže tabela št. 2.

Tabela 2: Primerjava danskega in uvoženega medu

VIR	Število pregledanih vzorcev	Število okuženih vzorcev	Odstotek okuženih vzorcev
Danska	56	13	23
uvoz	75	61	81
SKUPAJ	131	74	56

Sl. 1: Zgornja, polno izvlečena krivulja kaže število preiskovanih čebelnjakov oziroma stojišč. Srednja, točkasta krivulja kaže število stojišč z okuženim medom. Spodnja krivulja kaže število stojišč z ugotovljenimi kliničnimi znaki ameriške gnilobe.

Sl. 2: Čebelarstva z okuženim medom (zgornja krivulja) in čebelarstva s kliničnimi znaki hude gnilobe (spodnja krivulja) v % števila preiskovanih stojišč.

Vsi vzorci uvoženega medu so bili vzeti od medu v trgovinah. Pri danskem medu pa je bilo v trgovini vzetih le 14 vzorcev, vseh ostalih 42 pa neposredno od čebelarjev. Če primerjamo samo danske vzorce, torej tiste neposredno od čebelarjev, s tistimi iz trgovine, vidimo, da je pri vzorcih iz trgovine okrog 80 odstotkov okuženih s sporami hude gnilobe (tabela št. 3).

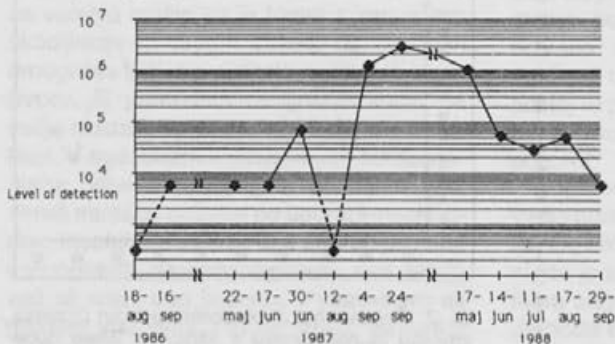
Tabela 3: Statistika danskih vzorcev

VIR	Število pregledanih vzorcev	Število okuženih vzorcev	%
trgovina	14	11	79
čebelarji	42	2	5
SKUPAJ	56	13	23

V neki ameriški raziskavi (Shimanuki in Knox, 1988) je bilo pregledanih 58 vzorcev medu. Med je bil pretežno ameriškega in kanadskega porekla. Vzorci so bili vzeti neposredno pri čebelarjih in v trgovinah. Pri vzorcih, vzetih pri čebelarjih, je bilo 33 odstotkov okuženih s sporami. Vzorci medu iz trgovin so bili vsi onesnaženi.

Navedeni rezultati kažejo, da je s sporami okužen zlasti med v trgovinah. To seveda ne predstavlja nobenega problema za porabnike, kaže pa na to, kako zelo so spore hude gnilobe razširjene. Da je med

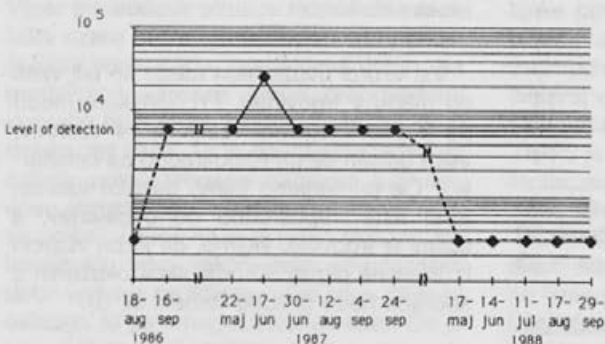
B. larvae spores/1 g honey

Število spor B. larvae/1 g medu

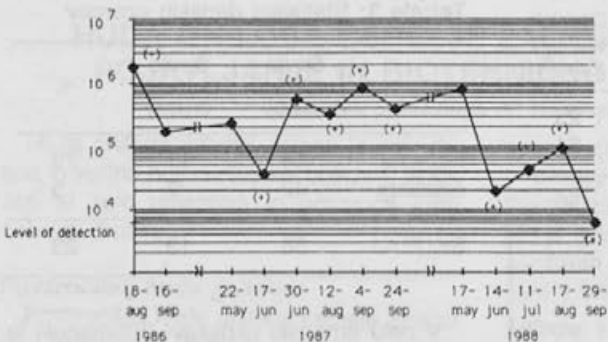
Sl. 3: Kontrolna družina. V drugem letu opazovanja je število spor v 1 g medu preseglo en milijon. Družina kljub temu v času eksperimenta ni zbolela za hudo gnilobo.

B. larvae spores/1 g honey

Sl. 4: Kontrolna družina. Največje število spor v medu je bilo odkritih junija 1987, in sicer okrog 25 tisoč. Družina v času eksperimenta ni zbolela za hudo gnilobo.

B. larvae spores/1 g honey

Sl. 5: Poizkusna družina. Na začetku eksperimenta je bila umetno okužena z 2,9 milijona spor B. larvae. Ta družina je zbolela za hudo gnilobo in so bili ob kontrolnih pregledih tudi odkriti klinični znaki bolezni (+). Kljub temu pri teh pregledih znakov bolezni ni bilo.

v trgovinah skoraj ves ali kar ves okužen s sporami, je tudi razumljivo, saj jih večinoma oskrbujejo podjetja, ki mešajo med mnogih dobaviteljev.

Soodvisnost med razširjenostjo B. larvae in pojavom bolezni

Raziskave kažejo (Hansen, 1984), da v večini primerov najdemo spore v medu že eno leto pred kliničnimi znaki bolezni. Zato ima analiza medu na prisotnost spor B.

larvae pomembno vlogo, saj lahko pravočasno preventivno ukrepamo. V okviru obravnavanja hude gnilobe čebelje zalege je na Danskem postopek tak, da ob odkritju te bolezni pri enem čebelarju pregledajo vsa stojišča čebel dva kilometra naokoli. Pregled opravi izvedenec. Razen tega vsem čebelarjem znotraj tega kroga priporoči pregled medu na pristnost spor B. larvae. Analize opravijo v laboratoriju, za čebelarje pa so brezplačne in jih na Dan-

skem opravljajo že 10 let. Preiskave so zajele 1431 vzorcev medu in prav tolikšno število čebelnjakov s skupno 11.000 panji. Rezultati teh preiskav so prikazani na sliki 1. V 10 letih so ugotovili okuženost medu pri 131 čebelnjakih. Le pri 51 od vseh pa so odkrili tudi klinične znake hude gnilobe čebelje zalege.

Na sliki 2 je prikazana porazdelitev v odstotkih. S sporami okužen med so našli pri 9,7 odstotka vseh pregledanih čebelnjakov. Pri 6,1 odstotka stojišč z okuženim medom ni bilo kliničnih znakov bolezni. To potrjuje, da so bakterije hude gnilobe bolj razširjene, kot to kaže število obolelih družin.

Tudi v deželi Baden Württemberg so opravili podobno raziskavo (Ritter, 1990). Pregledali so 293 vzorcev medu od približno 6000 čebeljih družin in pri 12 odstotkih vzorcev odkrili okuženost. Tudi tukaj se je pokazalo, da je bilo število okuženih stojišč večje kot pa število stojišč z odkritimi znaki bolezni.

Preiskava 585 vzorcev medu na Norveškem (Hagen in Hetland, 1988) je dala podobne rezultate kot preiskave drugje.

Kdaj izbruhne huda gniloba?

Obstajajo različna mnenja, koliko spor je potrebnih za razvoj bolezni. Bucher (1985) trdi, da umre polovica ličink, če dobi vsaka s hrano 35 spor B. larvae (LD₅₀ = 35). V neki ameriški raziskavi (Sturtevant, 1932), so dajali družinam sladkorno raztopino, okuženo s sporami Bacillus larvae. Odkrili so, da je čebelji družini potrebno dodati vsaj 50 milijonov spor, da se razvije huda gniloba čebelje zalege. Druge raziskave celo kažejo, da je potrebnih do 10 milijonov spor na družino, da bi se bolezen razvila (L'Arrivee, 1958).

Pri eni od danskih raziskav (Hansen in drugi, 1988 in 1989) so čebele hranili z okuženim medom. En del družin je dobil v 50 g medu 2,9 milijona spor, drugi del družin pa je dobil po 800 g medu z 41,4 milijona spor.

Preiskava je pokazala, da tako manj kot bolj onesnažen med lahko povzročita razvoj hude gnilobe. Tudi pri veliki količini spor pa nekatere družine ne zbolijo za hudo

gnilobo, pri nekaterih družinah pa se znaki bolezni sicer pojavijo, a pozneje sami izginejo.

Na slikah 3, 4 in 5 so prikazani rezultati treh čebeljih družin, ki so preživele čas poskusov od leta 1986 do 1988. Družina, ki je predstavljena na sliki 3, je bila na začetku preizkusa predvidena kot kontrolna družina. Avgusta 1987 in nato spomladi 1988 so v medu te družine odkrili veliko koncentracijo spor B. larvae, in sicer do 2,9 milijona spor v enem gramu medu. Leta 1988 je koncentracija spor v medu padla na mejo zaznavnosti (6000 spor v gramu medu). Ta družina ni nikoli pokazala znakov hude gnilobe.

Tudi družina na sliki št. 4 je bila na začetku preizkusa določena za kontrolno. V letih 1986 in 1987 so v medu odkrili minimalno koncentracijo spor. Leta 1988 v medu te družine ni bilo več sledu okuženosti. Tudi ta družina v času preizkusa ni pokazala kliničnih znakov bolezni.

Družina na sliki št. 5 je bila na začetku preizkusa okužena z 2,9 milijardami spor B. larvae. Ta družina je pri večini kontrolnih pregledov kazala klinične znake bolezni. Kljub temu pa po treh pregledih bolezenskih znakov ni bilo več.

Zaključki

Samo na podlagi števila spor v čebelji družini še ni mogoče napovedati, ali se bo bolezen razvila. Prav tako ni mogoče napovedati izbruha bolezni na podlagi koncentracije spor v medu.

Obstaja namreč več razlogov za to, da različne količine spor sprožijo razvoj bolezni. Ti razlogi so: splošno stanje družine (paša, okolje, starost matice itd.), način čebelarjenja in odpornost čebel na hudo gnilobo.

V Nemčiji in v Avstriji se v zadnjih letih povečuje število primerov hude gnilobe. Menijo (Otten, 1991), da je vzrok za to razširjenost varoze, saj le-ta na splošno slabi čebelje družine.

Zdravljenje

V svetu so za zdravljenje hude gnilobe v uporabi različni antibiotiki. Na Danskem so za zdravljenje hude gnilobe dovoljene samo biotehnične metode, uporaba zdravil

pa je prepovedana. Kadar laboratorijski izvid pokaže, da gre za hudo gnilobo, je za zdravljenje odgovoren izvedenec. Družine s kliničnimi znaki bolezni pretresejo. Najprej pretresejo čebele v zaboj za roje, v katerem so koščki satnic. Tu jih pustijo toliko časa, da porabijo vso zalogo hane, nato pa jih pretresejo v čist oziroma razkužen panj s satnicami. Vse satje obolele družine in koščke satnic zaboja za roje pretopijo. Med zdravljenjem je čebelnjak zaprt. Odprejo ga, ko opravijo opisano zdravljenje, torej po zelo kratkem času. Način s pretresanjem je sicer zamuden, vendar čebelje družine preživijo. Ta postopek sicer ne zatre povsem povzročiteljev hude gnilobe v panju, saj nekaj spor prinesejo čebele nazaj na svojih dlačicah. Vendar se število spor na ta način toliko zmanjša, da čebelja družina ni več ogrožena. Spore so zelo odporne na vročino (Hansen in Rasmussen, 1991), zato preživijo tudi v panju, ki ga izpostavimo vročini.

Po osmih tednih izvedenec še enkrat pregleda vse družine v čebelnjaku. Pregled ponovimo v naslednjem letu.

Kot smo že povedali, ob odkritju hude

gnilobe pregledajo vse čebelnjake 2 km naokoli na klinične znake bolezni. Vse obolele družine zdravijo po opisanem postopku. Čebelarjem okuženega področja priporočijo laboratorijski pregled vzorcev medu na vsebnost spor *B. larvae*. Vzorce medu pošlje v analizo okoli 50 do 70 odstotkov čebelarjev.

Če v vzorcu medu odkrijejo spore *Bacillus larvae*, čebelarju priporočijo preventivno ukrepanje, da se bolezen ne bi razvila. Preventivno ukrepanje pa obsega obnovo satja s satnicami, temeljito čiščenje uporabljenega materiala in orodja, menjavo matic, zlasti z mladimi maticami iz odpornih družin, krmljenje družin v brezpašnem obdobju in ustvarjanje optimalnega okolja za čebelje družine.

Na Danskem imajo pri uporabi navedenih metod zdravljenja in preventivnih ukrepov dobre izkušnje.

Dr. Hernik Hansen, Čebelarski laboratorij danske raziskovalne službe za raziskave rastlin in tal, Danska (povzeto po predavanju leta 1991 v Kuhlju)

(prevod: dr. Jože Šnajder)
Bienenwatter 11/91

Iz tujih panjev

IZ TUJIH PANJEV

Pretočil SERGEJ GABRŠČEK

Čebelarji in ekologi so bili vedno zavezniški. Dogaja pa se, sicer zelo redko, da se znajdejo na nasprotnih straneh. To se je zgodilo na primer na Floridi, piše avtor v nizozemski reviji *Byenteelt*. Tja so iz Avstralije »uvozili« velika število dreves neke vrste ekvaliptusa.

Čebelarji so nad drevesom navdušeni. Čebele nabirajo na njegovih cvetovih nektar, tega pa predelajo v med značilnega okusa, poznavalci pa ga zelo cenijo. Uporabljajo ga tudi velike slaščičarne, kar pri naša čebelarjem ne ravno majhne dodatne dohodke.

Kaj pa ekologi? Ta vrsta ekvaliptusa, podobno kot 19 drugih uvoženih dreves, ogroža lokalno floro. Postala je ekološki problem, zato želijo ekologi ta drevesa

posekati ali požgati. Sekanje bi bilo predrago, hkrati pa tudi ne bi bilo popolnoma učinkovito. Tudi požig ne bi bil posebej uspešen, saj rastlina rodi velikansko število semen in se zelo hitro širi.

Kje je rešitev? Strokovnjaki menijo, da je edino orožje biološko, in sicer insekti. Preučili so, kateri insekti živijo na teh drevesih v Avstraliji in Novi Kaledoniji. Ker niso našli nič primerne, so se odpravili na Florido. Vsi insekti, ki bi drevo lahko napadli, so napadali tudi druge sorodne vrste. Zato se raziskave nadaljujejo, iskanje rešitve pa zahteva velikanska finančna sredstva.

Našli skušajo splošno rešitev. Problem je namreč poučen. Če v čebelarstvu vedno pridigamo, da moramo gojiti le domačo

čebelo in se izogibati križanju različnih pasem, moramo enako ravnati tudi pri flori. To je še posebej pomembno pri uvajanju novih vrst, ne da bi jih pred tem več let preučevali. Problem evkalptusa na Floridi je lahko svarilen zgled, zaključuje svoj članek avtor.

Od 10. do 14. februarja 1992 bo v Bangkoku na Tajskem mednarodni simpozij o azijski čebeli. Glavne teme bodo: biologija azijske čebele in okolje, čebelarstvo in oprashaevanje, nova pota znanosti. Hkrati bodo priredili tudi veliko razstavo čebelarstva in čebelarske opreme, novih načinov čebelarjenja, cvetja in orhidej. No, vabilo velja tudi za vse tiste naše čebelarje, ki so že sicer februarja nameravali »skočiti« v te tople kraje.

Seveda so razna posvetovanja, simpoziji in kongresi tudi bliže našemu ognjišču. Precej jih je predvsem v Franciji, nekaj tudi v Italiji, žal pa so obvestila v tujih revijah pogosto objavljena šele mesec ali dva pred prireditvijo, tako da nanje v naši reviji ne moremo opozoriti dovolj zgodaj. Če bo le mogoče, vas bomo obveščali o pomembnejših dogodkih.

No, nekje pa smo le dovolj zgodnji. Od 6. do 12. septembra 1992 bo v Aix-en-Provence v Franciji Mednarodna palinološka konferenca, organizirajo pa jo različna združenja, ki se ukvarjajo s tem področjem. Tema te konference bo seveda cvetni prah, in sicer vloga le-tega v okolju, pomen le-tega za žuželke in cvetni prah kot pokazatelj geografskega in botaničnega izvora posamezne vrste medu.

V tujih revijah so se poleti pojavila tudi uradna obvestila o prestavitvi mednarodnega čebelarskega kongresa, ki bi moral biti letos v Splitu. Razlog so seveda politične, bolj rečeno vojne razmere v naši (nekdanji) državi. Kongres naj bi bil po novem od 27. septembra do 2. oktobra 1992, veljajo pa vse prijave in rezervacije razstavnega prostora.

Tema devetdesetih let je prav gotovo okolje. Zato ni nič čudnega, da se tudi v čebelarskih revijah pojavlja množica člankov o tej temi. V reviji *La sante de l'abeille* se avtor sprašuje, ali lahko in kako hitro

lahko biološko kmetijstvo pomaga čebelarstvu.

Kaj pravzaprav je biološko kmetijstvo? To je kmetijstvo, pri katerem ne uporabljamo dušikovih gnojil, herbicidov in drugih sredstev za varstvo rastlin. Rodovitnost vzdržujemo s kolobarjenjem, organske snovi prihajajo v zemljo iz ostankov rastlin, ki jih puščamo na polju. Tudi gnojenje z živalskim gnojem je omejeno, kajti ob preveliki množini dušika postanejo rastline neodporne. Dovoljena je uporaba drugih gnojil, predvsem fosfatov, kalija in magnezija. Zaželene so tudi mešane kulture. Zaščito rastlin dosežemo z izbiro odpornih vrst, s kolobarjenjem ali z uporabo naravnih pripravkov.

In kakšne so prednosti takega kmetijstva za čebelarstvo? V cvetnem prahu in nektarju je manj škodljivih snovi, zato čebele ne umirajo toliko; na ta način se ohranja lokalno rastlinstvo; paša je enakomernejše razporejena (pri monokulturi imamo obdobje intenzivnega nabiranja, sledi mu obdobje »suše«).

Kakšen pa je ekonomski učinek biološkega kmetijstva? Izhodišče tega kmetijstva je seveda v tem, da bi morali biti stroški manjši kot pri tradicionalnem kmetijstvu, hkrati pa bi morali biti pridelki dražji. Raziskave kažejo, da je 30 odstotkov ljudi pripravljeno plačati 20 do 30 odstotkov več za biološko pridelano hrano.

Seveda ima ta način pridelave hrane tudi prihodnost, kajti bolj zdrava hrana pomeni tudi bolj zdrave prebivalce, to pa zmanjšuje stroške zdravstvenega varstva. V državah Evropske skupnosti so zato že pripravili zakonodajo, ki določa, katera hrana je pridelana biološko. Skušajo tudi pospešiti tako pridelavo. Prepričani so, da bodo s tem lahko rešili tudi problem kmetijskih tržnih presežkov.

Kakšno vlogo pa ima pri tem čebelarstvo? V biološkem kmetijstvu je trdno zasidrano, saj zdravi kmetijski pridelki in čistejša okolja pomenijo tudi kakovostnejši med.

Če čebelarji napačno uporabljajo antibiotike za nadzor bakterijskih bolezni, se sledovi le-teh pojavijo tudi v medu. Najbolj pogosto uporabljen antibiotik je oksitetraci-

klin hidroklorid (OTC). Kvantitativna analiza tega antibiotika v medu in medenih pridelkih lahko pokaže njihovo ustreznost in tudi, ali je bil antibiotik uporabljen primerno. Na Japonskem in tudi drugod je zdravljenje čebel z antibiotiki prepovedano, zato je ta analiza za določanje kakovosti uvoženega medu zelo pomembna.

V reviji Journal of Apicultural Research sta japonska znanstvenika objavila članek s svojimi izsledki. Ugotovila sta, da se količina oksitetraciklina v medu sicer hitro

zmanjšuje, vendar v njem ostaja dalj časa, kot so sprva poročali. Našla sta ga namreč še po šestih tednih. Pravita pa, da to ne pomeni, da bi lahko med s sledovi antibiotika našli tudi na tržišču, kajti čebelarji običajno nehajo z zdravljenjem precej prej, preden začnejo med točiti.

Zanimivo pa je, da sta za matični mleček ugotovila, da v njem ostane zelo majhna količina antibiotika, razen takoj po začetku zdravljenja.

TUDI NEMČIJA DOVOLILA UPORABO APITOLA

MARTIN MENCEJ

Za Grčijo je sedaj tudi v Nemčiji uradno dovoljena uporaba zdravila apitol. Zaradi previdnosti in znane nemške natančnosti so tamkajšnje oblasti oklevale pri uradnem dovoljenju za uporabo zdravila, in to kljub temu da so ga čebelarji proti varoi že uporabljali. V več kot 500 čebeljih družinah so zdravilo analizirali nekaj let. Končne rezultate teh raziskav so poslali Zveznemu zdravstvenemu uradu v Berlin in ta je naposled dovolil uporabo apitola. Ker so pri izdaji uradnega dovoljenja zelo strogi, je njihovo dovoljenje toliko pomembnejše, pravijo v uredništvu časopisa Bienenstich, glasilu Ciba-Geigy v Švici.

ZANIMIVE RAZISKAVE V INŠTITUTU ZA ZOOLOGIJO UNIVERZE V BERLINU

V našem glasilu smo že pred leti poročali

o izginotju določenih vrst insektov v Sovjetski zvezi, npr. čmrljev in pršic. O podobnih pojavih v osrednji Evropi zdaj poroča gospa dr. E. Rademacher z inštituta za zoologijo univerze v Berlinu.

Več skupin znanstvenikov tega inštituta raziskuje različna področja živalskega sveta. Posebna skupina preučuje in raziskuje t. i. socialne insekte, to je čmrlje, sršene in predvsem čebele. Med drugim raziskujejo obnašanje čebel pri gradnji gnezda, uravnavanje mikroklima v panju, čebeljo orientacijo, obisk posameznih rastlin itd. Najtežja so vprašanja na področju bolezni čebel, sem pa spada tudi vprašanje zajedavca varoe, pravi avtorica v svojem septembrskem intervjuju za časopis Bienenstich.

S knjižne police

DOBILI SMO NOVO KNJIGO

FRANC ŠIVIC

Kadar me kdo vpraša, kaj je potrebno za uspešno čebelarjenje, mu naštejem tri pogoje: zdrave čebelje družine v primernih panjih, bogat pašni okoliš in temeljito strokovno znanje. Slednjega si pridobimo na različne načine, menim pa, da je dober čebelarski priročnik najhitrejša in najce-

nejša pot do znanja. Zato je knjiga Čebelarjeva opravila, ki je nedavno izšla pri ČZP Kmečki glas, napisal pa jo je inž. Marjan Debelak, nadvse dobrodošel učni pripomoček, brez katerega bi ne smel biti ne začetnik ne izkušen čebelar.

Avtor je bralcem znan predvsem po od-

ličnih mesečnih navodilih, ki jih je pred časom pisal v Slovenskem čebelarju, še bolj pa ga poznajo po zakladi, saj se je ta prav po njegovi zaslugi zelo priljubila pri mnogih naših članih. Že dolgo vrsto let sodeluje z Igorjem Francičem, izumiteljem zaklade, velikega krmilnega korita, distančnega vložka in še drugih koristnih pripomočkov. Oba odlikuje jasna misel, želja po napredku in velika poštenost. Vse, kar sta dobrega naredila na področju čebelarstva, sta naredila z željo, da bi postal AŽ panj še bolj vsestransko uporaben in zanimiv tudi za največje izbirčneže, z novim načinom čebelarjenja pa naj bi dosegli kar največje donose medu.

Avtor knjižice čebelari na Bledu v dokaj povprečnem pašnem okolišu, toda donosi v njegovem čebelnjaku so tako visoko nad rezultati sosednjih čebelarstev, da morajo

zbuditi pozornost vsakega razmišljujočega čebelarja.

Kako to dosega, je lepo opisano v njegovem priločniku. Iz meseca v mesec vodi bralca in ga poučuje, kaj mora v določenem času postoriti pri svojih čebelah, da želeni učinek ne bo izostal. Hkrati s klasičnim načinom čebelarjenja v AŽ panju bralec spoznava, kako se čebelari z zakladi, ki zagotavlja nadpovprečne donose, to pa je za čebelarja največje zadovoljstvo.

Knjižica je pisana v lepem, prijetnem slogu in bo razumljiva vsakemu bralcu. Besedilo je razporejeno pregledno, dopolnjujejo pa ga domiselno izdelane skice in lepe fotografije. Zato jo vsem slovenskim čebelarjem toplo priporočam in jim želim, da bi s pomočjo te knjige dosegli podobne rekorde, kakor jih je dosegel avtor.

Trženje čebeljih pridelkov

MOŽNOSTI TRŽENJA ČEBELJIH PRIDELKOV V SLOVENIJI

dipl. oec. ALEŠ MIŽIGOJ

Podjetje Medex je bilo prav značilen primer gospodarskega sodelovanja, kot smo nekoč rekli »od Jesenic do Gevgelije«. Že leta 1988 smo spoznali, da se je zaradi nacionalističnih teženj Srbije razbil jugoslovanski trg. Že s 1. 1. 1989 smo se v Medexu odločili, da prenehamo poslovati s Srbijo, Črno goro in Makedonijo, in sicer zaradi zelo nerednega plačevanja kupcev s tega področja. Težišče svojega delovanja smo prenesli na Hrvaško, Bosno in Hercegovino ter seveda na Slovenijo. Naši potniki v Sloveniji so začeli manjšim kupcem sami dostavljati blago. Takšen način dostave nam je omogočil, da smo v Sloveniji povečali prodajo. Po napadu JLA na Slovenijo letos poleti pa je prišlo tako rekoč do popolne blokade tudi Hrvaške ter Bosne in Hercegovine. Naš trg je ostal zdesetkan, tako da smo v primerjavi z letom 1988 imeli le še okoli 30 odstotkov prometa. Skratka, izgubili smo dve tretjini trga.

Medex se je seveda že od vsega začetka delovanja trudil, da bi čim več medu izvozil na konvertibilno tržišče. Zaradi različnega medenja v posameznem letu, vsaj temnih vrst, je postal za Medex tudi izvoz vse težji. Znano je, da velike pridelovalke medu, kot Argentina, Kitajska, Mehika . . . , ponudijo evropskemu trgu okoli 200.000

t na leto, in to po približno 1 USD za kg svetlih vrst medu. Naša cena za svetle vrste pa je bila dvojna ali celo trojna, kar pomeni, da izvoz na svetovno tržišče ni mogoč. Zaradi takšnega stanja na svetovnem trgu smo se osredotočili na domači trg. Tako smo prek podjetij v Jugoslaviji prodali okoli 50 odstotkov količin. Seveda nismo nikoli zanemarili konvertibilnega trga. Trudili smo se izvoziti čim več medu. Včasih smo določene količine celo izvozili z izgubo, prikrivali smo jih z uspešno prodajo na domačem trgu. Velik napredek smo v Medexu dosegli s pridelavo matičnega mlečka, propolisa in cvetnega prahu. V dolgoročno sodelovanje smo vključili okoli 2.000 tržno usmerjenih čebelarjev, od tega pa jih je bilo približno pol iz drugih delov Jugoslavije. Poglavitni namen dolgoročnega sodelovanja je, da si zagotovimo zadostne količine čebeljih pridelkov, ki nam služijo kot baza za izdelovanje številnih pripravkov, imenovanih izdelki apiterapije. Zelo pomembno je, da imajo ti naši izdelki blagovno znamko in da je le-ta tudi mednarodno zaščiten. V prejšnjem sistemu blagovna znamka ni bila cenjena, saj se je lahko prodalo vsako blago, ker je bila ponudba navadno manjša kot povpraševanje. Prav blagovna znamka – ta ščiti tako proizvajalca kot kupca – je porok uspešne prodaje doma

in v svetu. Pred nekaj leti smo zaščitili tudi več vrst slovenskih medov, s čimer smo želeli doseči boljšo ceno za pristen slovenski med. V svetu je blago z blagovno znamko zelo cenjeno in zaščiteno, pri nas je to še v povojih. Zavedati se moramo, da bo to trajalo 30–50 let, da bodo Slovenci cenili svoj izdelek, v tem primeru med, tako kot ga danes že cenijo Avstrijci, Nemci in Švicarji . . .

Težave imamo zlasti v času prevzema medu od posameznih čebelarjev. Za kaj gre? Gre za določene zahteve glede sortnosti medu, kar ni »izmišljotina« Medexa, pač pa standardna zahteva evropskega trga. Po eni strani vsi hvalimo, kako lepo in dobro živijo v državah Evropske gospodarske skupnosti, pridelovalec medu – čebelar pa misli, da ga to sploh ne briga in da je Evropa lačna slovenskega medu. Tako lahko misli le čebelar brez tržne miselnosti. Zato bi želeli, da bi ZČDS ter posamezne zveze oz. društva bolj vplivali na čebelarje in jih vzgajali v duhu evropskih standardov.

Čas ne dela za nas, temveč je naš veliki nasprotnik – z veliko hitrostjo se namreč bliža leto 1993, ko v evropskem gospodarskem prostoru ne bo mogoče prodati nobenega izdelka,

ki ne bo povsem ustrezal standardom tega velikega in zahtevnega trga. Zato bi moralo biti prav letošnje leto prelomno tudi za Slovence, za čebelarje in druge, ki se ukvarjajo s prometom medu in čebeljimi pridelki.

Slovenski trg je tako majhen, da ob dobri letini ne bo mogoče prodati vseh količin medu doma, predvsem pa ne po vsaki ceni. Zato moramo določene količine izvoziti. Še enkrat bi rad poudaril znano dejstvo, da so osnovni kriteriji v Evropski gospodarski skupnosti svobodni pretok ljudi, blaga in kapitala, kar pomeni, da bo svetovni trg prej ali slej odprl vrata tudi slovenskemu trgu. Prav je, da si čebelarji ne delajo iluzij, kako dobro bodo v samostojni Sloveniji zdaj prodajali med.

Vsekakor želim, da bi ga čim več pridelali in kar najbolje prodajali, vendar bodo soočeni s svetovno konkurenco.

Medex bo tudi vnaprej pripravljen sodelovati z vsemi kooperanti in drugimi čebelarji, seveda ob upoštevanju tržnih pogojev.

Vsem čebelarjem pa se za sodelovanje zahvaljujem in želim, da bi tako dobro sodelovali tudi v letu 1992.

Naj med!

Zgodovina slovenskega čebelarstva

SLOVENSKI ČEBELARJI IN KRANJSKA ČBELA – NEKOČ IN DANES

MARJAN SKOK

Peto nadaljevanje

Izvolitev in ustoličenje koroških vojvod

V poglavju »Na Koroškem in Kranjskem uvedejo čuden način za prevzem vladarske oblasti« je J. V. Valvasor napisal:

»Na Koroškem je bil kmetijski rod, ki so mu še v Mesingerjevih časih pravili »vojvoda v Blažji vasi«, bil je od nekdanj odločen, pravičen in privilegiran za to ustoličenje. Če se je primerilo, da je imel nastopiti vlado nov knez, je prišel kmet iz tega rodu, ki mu je pripadala ta služba po podedovani pravici, in sedel na okrogli marmorni kamen, ki stoji na Kranjskem gradu, približno miljo (7 km) od Celovca, pod milim nebom, namenjen pa je ustoličevanju; vanj je vklesan tudi deželni knežji grb. Okoli kamna so

napravili ograjo, za katero je stalo ljudstvo in vsi kmetje. Nato se je približal prihodnji deželni knez v okorni kmečki obleki, v prav takem klobuku in čevljih, držeč pastirsko palico v rokah. Ob njem sta šla dva deželna gospoda, za njim pa vsi vitezi in plemiči z zastavo vojvodine Koroške. Pred njimi je stopal med dvema zastavicama goriški grof kot prvi nadvornik Koroški. Poleg kneza so na eni strani vodili črno govedo, na drugi pa mršavega, grdega kmečkega konja.

Ko ga je kmet, sedeč na marmornatem kamnu, zagledal, je zaklical v slovenskem ali slovanskem jeziku: »Kdo je tisti, ki tako ošabno semkaj stopa?« Okoli stoječe ljudstvo je odgovorilo: »Knez naše dežele prihaja.« Nato je vprašal kmet: »Ali je tudi pravičen sodnik in pospeševalec blaginje naše dežele? Ali je svobodnega stanu? Ali

je tudi zaščitnik krščanske vere, vdov in sirot?« Spet je odgovorilo ljudstvo: »Je in bode.« Nato je moral knez obljubiti kmetu, da se zaradi pravice ne bo branil tako obubožati, da se ne bi hranil z živino, kakršno sta tisto govedo in konj. Tedaj je spet vprašal kmet: »S kakšno pravico me bo spravil s tega sedeža?« Odgovoril mu je goriški grof: »Odkupili te bodo s šestdesetimi beliči, ti dve poglavitni živini, vol in konj, bosta tvoji, dobil boš knežjo obleko (ki jo je malo poprej slekel) in tvoja hiša bo prosta in brez dajatev.« Zatem je kmet rahlo udaril kneza po licu, ga opomnil, naj bo pravičen sodnik, vstal, zapustil kamen in odvedel živino.

Oba deželna gopsoda pa sta pospremila kneza h kamnu. Ta se je vzpel nanj, se obrnil na vse strani, zamahnil z golim mečem po zraku in obljubil ljudstvu, da bo dober in pravičen sodnik. Nato je šel v sv. Petra cerkev, ki stoji tam blizu na griču, ter po končani službi božji in po cerkvenem petju slekel kmečko obleko, se oblekel v knežja oblačila in tam obedoval s plemiči in vitezi.

Po obedu je odjahal k vojvodskemu prestolu, ki stoji na Gosposvetskem polju, sedel in z dvignjenimi prsti izrekel deželnim stanovom prisego, ki so mu jo predložili. Z njo je obljubil in prisegel, da jim bo pustil vse stare prostosti in milosti. Od njih pa je sprejel obljube in poklonitve ter jim nato delil fevde.

Goriški grof kot nadvornik Koroški je sedel za knezom na drugo stran prestola in tudi delil fevde po svoji oblasti.«

Tako je napisal Valvasor po dobrem tisočletju naselitve Slovencev na današnje območje. Knežji kamen so natisnili tudi na prvi bankovec slovenske države. Pri tem nas je neprijetno presenetila zamera in nasprotovanje temu simbolu najvišjih predstavnikov oblasti avstrijske Koroške. Knežji kamen je namreč za Slovence simbol davne samostojnosti in neodvisnosti, ki smo jo v začetku sicer imeli, nato pa smo dolgo po njej le hrepeneli in jo končno vnovič dosegli. Uresničila se je tisočletna želja Slovencev in prepričan sem, da bomo

samostojnost tudi v prihodnje znali ubraniti. Opravičujem se za nekoliko daljši opis zgodovine Slovencev.

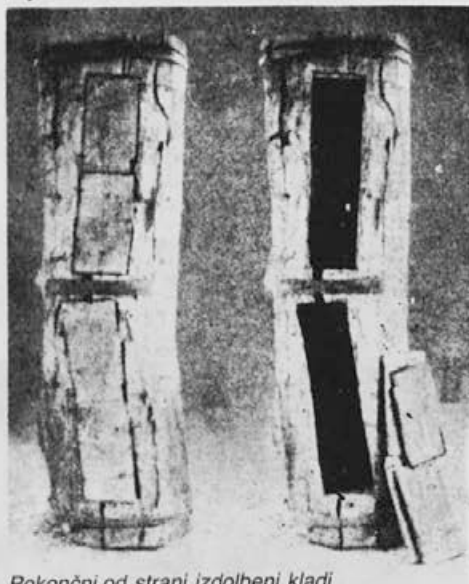
SLOVENSKO ČEBELARSTVO NA PREHODU IZ SREDNJEGA VEKA V NOVI VEK

Že v Karantaniji je imela čebela pomembno vlogo v takratnem gospodarstvu, saj so bili med, vosek in krzno poglavitna in skoraj edina blaga, izvožena s slovenskih območij (Milko Kos: Zgodovina Slovencev).

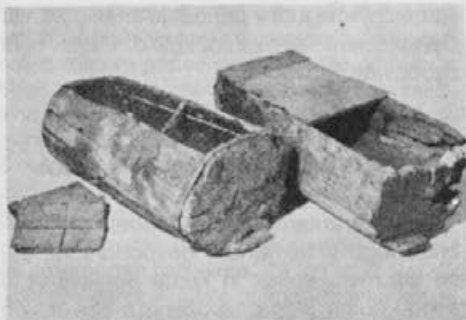
Pomembnost čebele se je ohranila prek celotnega srednjega veka in se prenesla tudi v novi vek.

Panji na slovenskem ozemlju v srednjem veku

Slovenci so torej tudi v novi domovini v Vzhodnih Alpah čebelarili v obliki tako imenovanega gozdnega čebelarstva. Ko so se v naše kraje začeli naseljevati novi ljudje, predvsem Bavari in drugi Germani, pa so se začele gozdne površine krčiti in prehajati v last fevdalcev, samostanov in drugih, običajno neslovenskih lastnikov. Gozdno čebelarstvo se je postopno krčilo, čebelarji pa so čebele preselili v bližino svojega doma. Pašni pogoji so se poslabšali, čebelarji pa so lažje nadzirali čebele in njihove roje.

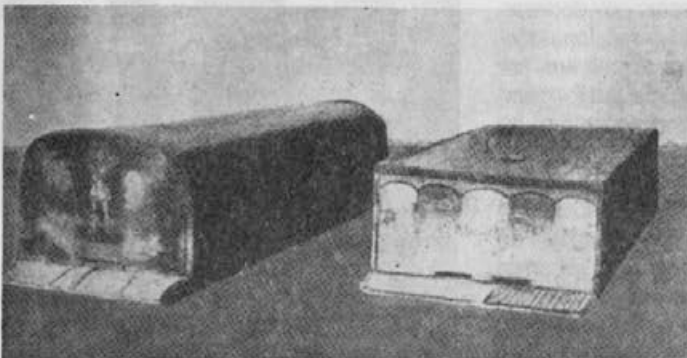
Pokončni, od strani izdolbeni kladi

Koriti iz prirezanih bukovih debel

Najprej so čebelarili v kladah (duplih), izsekanih iz dreves, kasneje pa v kladah, ki so jih izžgali, izdolbli z orodjem ali pa jih je izvotlilo gnitje lesa. Imenovali so jih korita, klade ali polklade, na Koroškem pa se je udomačilo ime sod (Fassl).

Sprva so bile izdolbene klade v pokončnem položaju, kot so drevesne votline v naravi (slika 31), kasneje pa v ležečem položaju (slika 33 ali slika 35). Ker so jih začeli skladati v skladovnice, so jih začeli obdelovati tudi z zunanje strani, da so dobile pravokotno obliko. Tako so korita lahko nalagali eno na drugo ali eno poleg drugega. Nato so začeli uporabljati poveznjeno korito – podklado (slika 34), na njeno dno pa so pritrjili ravno podnico, nekoliko podaljšano naprej in nazaj. Spredaj in zadaj so vstavili deščico – panjsko končnico z odprtino za izlet čebel iz panjev. Take polklade z ravnim dnom štejejo čebelarji zgodovinarji za predhodnice kranjskega panjiča – kranjiča.

Poveznjeno korito – polklada in kranjič z dvema žreloma (slike Sodobno čebelarstvo)

Korita so uporabljali dolgo. O njih govori tudi listina, izdana 26. avgusta 1240 v Loebnu (Ljubna na Koroškem), s katero je cistercijski red sprejel od Friderika – avstrijskega in štajerskega vojvode v svoje varstvo Vetrinjski samostan na Koroškem. Korita so se ohranila do začetka tega stoletja, tako da obstaja precej fotografij, v muzejih ali pri ljubiteljskih starin in čebel pa lahko vidimo ohranjene primerke. Verjetno so jih tako dolgo uporabljali zaradi toplotno-izolacijskih lastnosti. Čebele v njih so ostale žive tudi v hudih zimah in z malo hrane.

Zaradi zamudnega dela pri dolbljenju korit so začeli čebelarji delati panje iz desk (imenovane truge). Sprva so bile deske klane, nato pa žagane, posebno od tedaj, ko se je razvilo žagarstvo na vodni pogon (od 14. stol. dalje). Od tedaj naprej se je po vsem območju Vzhodnih Alp razširil kranjič. Poznali ga niso le v Prekmurju in Beli krajini, kjer so imeli za panj koš iz slame ali ličja.

Kranjič se je obdržal do 20. stoletja, spodrivati pa so ga začeli panji s premičnimi sati, predvsem AŽ panj. Tega sedaj pri nas uporablja več kot 90 odstotkov čebelarjev.

Velikost korit in kasneje kranjičev je bila zelo različna tako po območjih kot pri posameznih izdelovalcih. Mere panjev so postale vedno bolj enotne, zlasti potem, ko je zaživela trgovina s čebelami (v drugi polovici 19. stoletja) in ko se je začela uveljavljati nova tehnologija čebelarjenja.

Slovenci se torej lahko pohvalimo z mnogimi čebelarskimi spoznanji in uspehi, ki dokazujejo, da smo v vrhu čebelarskega znanja.

Iz društvenega življenja

OBVESTILO O ČLANARINI ZA LETO 1992

Izvršni odbor ZČDS je 28. septembra 1991 določil višino članarine za leto 1992.

ČLANARINA ZČDS, KI BO PLAČANA V MESECU JANUARJU 1992, ZNAŠA 800,00 TOLARJEV.

Vodstva čebelarških društev prosimo, da čimprej zberete članarino v navedeni višini in jo do petega februarja 1992 nakažete (prinesete) Zvezi čebelarških društev Slovenije (številka žiro računa je 50101-678-48636). Od šestega februarja do petega marca 1992 boste zbirali novo **višjo članarino**, ki bo objavljena v Slovenskem čebelarju številka 2/92.

Mnoga društva članarine ne bodo zbrala v enem mesecu, zato nam, prosimo do petega v mesecu nakažite do tedaj pobrano članarino, tisto, ki jo boste pobrali po petem, pa morate obračunati **po novi višji ceni**, ki bo objavljena v vsaki naslednji številki Slovenskega čebelarja. Zavedamo se, da bo za blagajnike društev več dela kot z dosedanjim načinom pobiranja članarine, vendar drugače, žal, ne gre.

ZČDS

ČEBELARSKO DRUŠTVO LITIJA JE PRAZNOVALO 70-LETNICO

FRANC GROŠELJ

Litijsko čebelarško društvo je praznovalo lani 70 let obstoja. Težav je bilo veliko in velikokrat je društvu grozil propad. Veseli smo, da so bile težave premagane. V jubilejni številki Slovenskega čebelarja št. 1-4 iz leta 1922 na strani 59 preberemo:

»Dne 12. decembra 1921 so ustanovili čebelarško društvo v Litiji. Izvoljen je bil odbor: predsednik Alojzij Žigon, blagajnik Miha Brehnik, tajnik Leopold Rus ter odborniki: Josip Gale, Alojz Jesenšek, Franc Pekar, Leopold Urbančič. Podružnica šteje 38 članov.«

To je bilo tedaj, ko so v ušesih še odmevali strel iz topov na soški fronti in drugod. Veselje, ki se je porajalo ob koncu prve svetovne vojne, se je kmalu skalilo, kajti nova država je že segala po narodovi biti. Združevanje je pomenilo moč in rešitev. V takšnih časih se je rojevalo naše društvo. Pogoji niso bili nič kaj rožnati. Veliko čebelarjev je pomrlo na fronti, Litijska dolina pa je umirala v dimu žvepla, prahu in ropota, ki ga je povzročala do takrat ena največjih topilnic in rudnikov svinca v Jugoslaviji. Okoliški hribovi so postajali goli. Čebele so propadale. V takšnem okolju se je rojevalo naše društvo.

Boj za preživetje je zahteval, da so litijski čebelarji postali prvi »zeleni« v Sloveniji, in to že

leta 1921. Vnel se je hud boj med čebelarji in lastniki topilnice. Neenak boj je potekal tudi po sodiščih. Čebelarjem pa je uspelo dokazati uničenje, ki ga je povzročala topilnica svinca. Sodišče je odmerilo čebelarjem visoko odškodnino, vendar je topilniško – rudniška uprava ni bila

Slavnostni govornik na proslavi društva je bil predsednik društva Litija Franc Grošelj. (foto: K. Sušteršič)

Na sliki so dobitniki odličij Antona Janše – Anton Dražumerič (predlagan za A.J. I. stopnje), Jože Lamovšek, Jernej Lamovšek in Tone Skobe.

voljna plačati. Lastniki so sprejeli sklep, da ustavijo proizvodnjo v topilnici. Leta 1929 so topilnico podrli. Porušili so bili tri visoke dimnike, ki so bruhalo tone in tone žvepla v zrak. V neenaki bitki je bila zmaga čebelarjev popolna.

V slavnostnem govoru je predsednik Grošelj zaključil: »In zelena je ostala naša dolina!«

Res, čebelarji smo našim prednikom za ta uspešen boj lahko zelo hvaležni. Če se to ne bi zgodilo – »ali bi bila naša dolina še zelena?«

Litijski čebelarji so bolj ali manj uspešno čebelarili vsa leta po prvi svetovni vojni, previharili drugo svetovno vojno in povojno združništvo. Povojna leta so prinesla pripojitev manjših okoliških društev Hotič ter Šmartno. Nastalo je društvo za celotno občino z 18.000 prebivalci. Čebelarji imajo približno 2.500 družin. Društvo ima 120 članov. Približno 50 čebelarjev pa je neorganiziranih. Društvo se je v preteklih šestih letih trudilo in pripravljalo na gradnjo doma čebelarjev, da bi se čebelarji v njem lahko združevali in udeleževali. Žal časi temu sedaj niso naklonjeni. Društvo se je zato trudilo, da bi si pridobilo ustrezen prostor. Tako smo se dogovorili z Ribiškim dru-

štvom. V njihovem domu imamo od letos tudi uradne prostore, ob sredah pa se dobivamo na družabnih srečanjih.

Strokovno izobraževanje je naše vodilo, zato vsako leto organiziramo dve ali tri strokovna predavanja. Organiziramo tudi nakup in pripravo fluvalinatnih paličic za uničevanje varoze. Tri leta zapored so člani to zdravilo dobili brezplačno. Žal so čebelarji z njim ravnali neracionalno, zato smo letos uvedli prispevek. Kupujemo pa tudi zdravila za zdravljenje poapnele zalege in druga, skrbimo pa tudi za nakup sladkorja.

Manj uspešno je bilo društvo pri oskrbi društvenih čebel, zato je osnovna naloga v letu 1992 revitalizacija društvenega čebelnjaka, ki naj bi ga uporabili za vzgojo podmladka in iskanje novih tehnologij.

Žal pa moramo kritizirati članstvo. Le peščica članov in del upravnega odbora živi tudi za društvo. V društveno življenje pa želimo privabiti čimveč članov.

Naše delovanje je usmerjeno zlasti v prihodnost. Na osrednji proslavi ob obletnici društva, ki so se je udeležili tudi predsednik Zveze gospod

Lepo je uspela tudi čebelarska razstava. (foto: K. Šušteršič)

Skok, litijski župan gospod Kaplja, predstavniki društev Dolsko, Zagorje in Hrastnik, so zaslužnim članom podelili tudi priznanja. Prejeli so jih Jože Lamovšek, Ignac Koprivnikar, Jernej Lamovšek in Anton Skobe, gospoda Deržumariča

pa smo predlagali za podelitev odličja Anton Janša I. stopnje. Jubilej smo čebelarji proslavili tudi s prijetnimi melodijami in ogledom čebelar-ske razstave.

EVIDENTIRANJE KANDIDATOV ZA VOLITVE 1992

V skladu z drugim odstavkom 27. člena Pravil Zveze čebelar-skih društev Slovenije pozivamo čebelar-ska društva, občinske in medobčinske čebelar-ske zveze, naj evidentirajo možne kandidate za opravljanje funkcij v organih Zveze čebelar-skih društev Slovenije.

Rok za oddajo list evidentiranih kandidatov je 5. februar 1992. Na ovojnicu poleg naslova ZČDS pripišite še: »za kandidacijsko komisijo«.

V osemnajstčlanskem izvršnem odboru ZČDS so posamezna območja Slovenije zastopana takole: ljubljansko trije člani, gorenjsko dva, primorsko en, obalno-kraško en, notranjsko en, dolensko en, zasavsko en, celjsko dva, podravsko dva, pomursko dva in koroško območje en član v izvršnem odboru ZČDS. Poleg članov izvršnega odbora se volijo še člani nadzornega odbora (pet), častnega razsodišča (pet) in predsednik ZČDS.

Kandidati bodo izvoljeni za štiriletno mandatno obdobje, število mandatov pa ni

omejeno. Objavljamo imena čebelarjev, ki zdaj opravljajo funkcije v organih ZČDS:

Andrej Dvoršak, Jože Jenko in Ivan Gradič – ljubljansko območje, Vinko Krajnik in Janez Ribnikar – gorenjsko, Boris Ambrožič – primorsko, Ciril Pelicon – obalno-kraško, Janez Šilc – notranjsko, Miha Burgar – dolensko, Franc Vezovišek – zasavsko, Mira Preložnik in Anton Rozman – celjsko, Bruno Krištov in Alojz Solina – podravsko, Koloman Korpič in Anton Novak – pomursko ter Ivan Hriberšek za koroško območje.

Nadzorni odbor sestavljajo: Franc Grajzar iz Domžal, Dušan Holzbauer iz Ljubljane, Stanko Čuček iz Maribora, Ludvik Krese iz Laškega in Ivan Košnjek iz Naklega.

V častnem razsodišču pa so: Anton Rems iz Ljubljane, Anton Sedmak iz Kopra, Anton Rozan iz Žalca, Drago Klobučar iz Središča ob Dravi in Branko Vodopivec iz Krškega.

Predsednik ZČDS je Marjan Skok iz Zagorja.

Strokovna služba ZČDS

ČEBELARJI IZ ČRNOMLJA IN OKOLICE ZBRALI POMOČ ZA HRVAŠKE BEGUNCE

Čebelarji iz Črnomlja in okolice so že oktobra zbrali 168 kozarcev medu po 1 kilogram za hrvaške begunce in ga predali župnijskemu Karitasu v Črnomlju. Le-ta se jim je za to človekoljubno dejanje zahvalil takole: »Župnijski Karitas Črnomelj se najlepše zahvaljuje članom čebelar-skih društev Črnomelj, Dragatuš in Vinica za njihovo razumevanje in humano darilo.

Župnijski Karitas bo Vaše darove posredoval hrvaškemu Karitasu kot pomoč hrvaškim beguncem, nekaj medu pa bomo

razdelili med begunce, ki so se zatekli v našo občino.

V imenu hrvaškega Karitasa in v imenu posameznikov, ki bodo deležni vaših dobrot, iskrena hvala.

Vašemu društvu in posameznim darovalcem medu naj bo BOG bogat plačnik.

Še enkrat iskrena hvala za Vaše humano dejanje. Tudi v prihodnje Vam želimo dobro medeno leto.«

**Pred. župnijskega Karitasa Črnomelj
Tončka Štepan**

ČEBELARSKA DRUŽINA »MLINŠEK« IZ VELENJA ZBIRA POMOČ

Čebelarji čebelarke družine »Mlinšek« iz Velenja so že v začetku leta dokazali, da so pripravljeni pomagati ljudem v nesreči, saj so že februarja lani zbirali denarne prispevke za pomoč čebelarjem poplavljenem v zgornji Savinjski dolini. Tako so zbrali kar 435.000 dinarjev in jih razdelili najbolj prizadetim čebelarjem.

Tudi ob tej kruti in brezobzirni vojni ter divjanju na Hrvaškem niso ostali neprizadeti. Odločili so se za izredno človekoljubno akcijo za zbiranje prispevkov za Rdeči križ v Velenju, saj je v tem rudarskem mestu že precej beguncev iz sosednje Hrvaške. Zbrali so več kot sto kilogramov medu in ga v začetku oktobra lani predali Rdečemu križu v Velenju. Zbiranje medu je vodil Franc Jeromel, prav njegova zasluga pa je, da je bilo zbiranje medu zelo uspešno.

SEZNAM DAROVALCEV MEDU:

1. Franci Jeromel 5 kg, 2. Martin Meško 5 kg, 3. Jože Kumer 5 kg, 4. Gvido Špeh 5 kg, 5. Maks Blažič 5 kg, 6. Albert Novinšek 1 kg, 7. Anton Guček 3 kg, 8. Franc Cizej 3 kg, 9. Franc Fale 1 kg, 10. Valter Golob 2 kg, 11. Leopold Hohnc 5 kg, 12. Rudi Zaluberšek 1 kg, 13. Franc Kotnik 3 kg, 14. Stane Vrbovšek 200 SLT, 15. Cveto Rihter 2 kg, 16. Jože Kovač 1 kg, 17. Franc Kovač 1 kg, 18. Ivan Britovšek 1 kg, 19. Anton Lepko 2 kg, 20. Anton Lepko 2 kg, 21. Emil Žever 2 kg, 22. Vinko Oblak 6 kg, 23. Ivan Dolinšek 4 kg, 24. Alojz Gril 7 kg, 25. Jože Gril 3 kg, 26. Jože Kolmanič 2 kg, 27. Tona Grilc 2 kg, 28. Jože Čanč 2 kg, 29. Antonija Zabukovnik 3 kg, 30. Štefan Haložan 5 kg, 31. Stane Vovk 2 kg, 32. Janez Dolinar 3 kg, 33. Jože Mihelič 1 kg, 34. Franc Krištof 2 kg, 35. Janez Mramor 1 kg, 36. Anton Miletič 2 kg, 37. Ciril Glavnik 1 kg.

CD »Mlinšek« Velenje

Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo tudi v imenu Rdečega križa Velenje.

ZČDS ZBIRA POMOČ ZA PRIZADETE NA HRVAŠKEM

Posledice vojne v sosednji republici Hrvaški so prizadele mnogo njenih prebivalcev. Prosimo vse, ki jim želite pomagati, da nakažete denarne prispevke na naš žiro račun številka 50101-678-48636, Zveza čebelarških društev Slovenije, Cankarjeva 3, Ljubljana, s pripisom za hrvaške pregnance. Zbrana sredstva bomo nakazali hrvaškemu Rdečemu križu.

V stiski spoznaš prijatelja!

ZČDS

POMOČ HRVATSKIM BEGUNCEM

Denarne prispevke za pomoč hrvaškim pregnancem so na žiro račun ZČDS prispevali:

Gabrenja Franc, Unec 37	2.000 SLT	Hrženjak Janko, Vojnik	100 SLT
Ličen Lojze, Nova Gorica	1.500 SLT	Jančič Martin, Škofja vas	100 SLT
Čebelarsko društvo Vojnik	1.000 SLT	Jastrobnik Tone, Celje	100 SLT
Babnik Peter, Celje	50 SLT	Jeseničnik Roman, Strmec pri Vojniku	50 SLT
Bandelj Bruno, Celje	50 SLT	Jurak Stane, Vojnik	50 SLT
Belak Janko, Škofja vas	100 SLT	Kokalj Zvonko, Celje	100 SLT
Blazinšek Karl, Strmec pri Vojniku	100 SLT	Kolar Milan, Ponikva	400 SLT
Božnik Rado, Žalec	100 SLT	Kolenc Franc, Celje	100 SLT
Brešan Ivan, Škofja vas	100 SLT	Košena Karel, Vojnik	200 SLT
Ceraj Robert, Škofja vas	100 SLT	Kožuh Franc, Škofja vas	100 SLT
Čater Emil, Celje	50 SLT	Kranjc Anton, Vojnik	20 SLT
Čuk Srečko, Vojnik	100 SLT	Krulc Janez, Celje	100 SLT
Flis Vlado, Celje	100 SLT	Ledl Marija, Vojnik	20 SLT
Grm Anton, Celje	100 SLT	Lemut Franc, Celje	100 SLT
Hrastnik Stanko, Škofja vas	100 SLT	Lipičnik Franc, Vojnik	100 SLT
Hrvat Janez, Celje	100 SLT	Lipičnik Stanko, Celje	100 SLT

Majcen Karel, Vojnik	100 SLT	Samec Oton, Strmec pri Vojniku	50 SLT
Mrakar Dani, Celje	100 SLT	Slapnik Jože, Vojnik	100 SLT
Murn Ivan, Vojnik	100 SLT	Steničnik Jože, Strmec pri Vojniku	100 SLT
Novak Franc, Škofja vas	50 SLT	Suholežnik Franc, Vojnik	100 SLT
Novak Franc, Strmec pri Vojniku	100 SLT	Volovšek Milan, Vojnik	200 SLT
Novak Jurij, Petrovče	100 SLT	Vurcer Katja, Frankolovo	200 SLT
Petre Alojz, Vojnik	100 SLT	Zagožen Alojz, Škofja vas	100 SLT
Pinter Rajko, Frankolovo	50 SLT	Zajc Franc, Celje	200 SLT
Potočnik Alojz, Vojnik	100 SLT	Založnik Angela, Strmec pri Vojniku	100 SLT
Potočnik Oto, Strmec pri Vojniku	100 SLT	Žnidar Avgust, Frankolovo	100 SLT
Prekoršek Marija, Vojnik	100 SLT	Žerjav Alojz, Vojnik	100 SLT
Preložnik Martin, Vojnik	20 SLT	Razpotnik Franc, Vojnik	100 SLT
Samec Ivan, Vojnik	270 SLT	Cokan Cvetka, Celje	100 SLT
Samec Maksimiljan, Strmec pri Vojniku	100 SLT	Plačano do 5. 12. 1991	

VETERINARJI PREDAVATELJI O ČEBELJIH BOLEZNIH

Jože DROBNIČ, Veterinarski zavod Ljubljana – tel.: (061) 218-789, služba
 Aleš GREGORC, Kmetijski inštitut Slovenije, Ljubljana – tel.: (061) 123-111, služba
 Mira JENKO, Inštitut za zdravstveno varstvo rib in čebel, Lj. – tel.: (061) 159-086, služba
 Štefan KOVAČ, Veterinarska postaja Lendava – tel.: (069) 75-088, služba
 Popravek: predavatelj JOŽE BABNIK ima pravilno telefonsko številko doma (061) 222-955

Osmrtnice

JOŽE MEDIC

Letos smo se poslovili od Jožeta Medica, dolgoletnega člana Čebelarskega društva Črnomelj.

Rodil se je leta 1911 v kmečki družini v Naklem. Postal je dober gospodar na domači kmetiji. Čebe-

lariti je začel že v rani mladosti, bil vsa leta član našega društva, več let pa tudi član upravnega odbora. Čebelaril je s 60 AŽ panji, panje pa je izdeloval sam. Prav tako je sam izdeloval preše za kuhanje voska, po katerih je bil znan v širši okolici. Pred njegovim vzorno urejenim čebelnjakom so bila večkrat čebelarstva predavanja. Svoje bogate čebelarске izkušnje je rad posredoval mladim čebelarjem in jim tudi pomagal.

Na njegovih zadnjih poti smo ga pospremili s čebelarskim praporom. Čebelarjem bo ostal v spominu kot dober, vesten in vzoren čebelar.

Čebelarsko društvo
ČRNOMELJ

MAKS SENICA

Po dolgotrajni bolezni je junija 1991 umrl dolgoletni član in predsednik Čebelarске družine Mozirje MAKS SENICA. Rodil se je leta 1914 v Rečici ob Savinji kot kmečki sin. Ko je bil star 14 let, si je priskrbel

roj, nato pa čebelaril vse do svoje smrti. V svojem vzorno urejenem čebelnjaku je čebelaril s 50 družinami. Član odbora občinske zveze Mozirje in njen idejni vodja je bil 11 let.

Za svojo bogato čebelarско dejavnost je prejel odličja Anton Janša III., II. in I. stopnje.

Njegova nesebičnost, marljivost in ustvarjalnost nam bodo v zgled in spomin.

Čebelarska družina
MOZIRJE

FRANCE MIKLIČ

Ko so naše čebele pri-
čele obiskovati prve cveto-
ve, je velikolaške čebelarje
vznemirila žalostna vest,
da je umrl priljubljeni čebel-
lar France Miklič.

Rodil se je kot kmečki
sin leta 1916 v Mali vasi pri
Šentjurju. Kot mlad fant je prišel leta 1940
v naš kraj za cestarja.

Zaradi svoje pridnosti in poštenosti si je
kmalu pridobil naklonjenost in spoštovanje
okolice. Kmalu je tudi v službi napredoval
v nadzornika.

Z ženo sta si z velikimi žrtvami in sa-
moodpovedovanjem zgradila lep dom. Ob
domu je kmalu zrasel tudi lep čebelnjak,
vanj pa je z velikim veseljem naselil čebele.
Tako je se je včlanil v našo organizacijo in
bil aktiven član več kot 30 let. Vedno je
sodeloval na naših sestankih in se zavze-
mal za napredek čebelarstva. Bil je odličen
čebelar, velik praktik, po upokojitvi pa se
je kot samouk posvetil izdelavi panjev.

Za svoj nesebični trud za napredek čebel-
larstva je prejel odličje Anton Janša III.
stopnje.

Kot priljubljenega čebelarja ga bomo
ohranili v lepem spominu.

Čebelarstvo društvo
VELIKE LAŠČE

FRANC GERENČER

V začetku letošnjega
septembra smo pospremili
k zadnjemu počitku našega
čebelarja Frančka Geren-
čerja.

Rojen je bil leta 1928 v
prekmurski vasi Strehov-
ci. Ker je bil trgovec, je bil
v stalnem stiku z ljudmi. Po hudi prometni
nesreči leta 1980 pa se je upokojil. Tedaj
je začel čebelariti, v naše društvo pa se je
včlanil leta 1982.

Pogrešal je ljudi, in kadar mu je bilo
težko, je šel k čebelam iskat tolažbe. Urice
v družbi čebel so mu blažile telesne in
duševne bolečine. Pri čebelah je vedno
našel zavetje in razvedrilo. Iz njihovega
brenčanja je črpal življenjsko moč še takrat,
ko je bil že hudo bolan.

Franček, kot smo ga klicali, je vzorno
čebelaril s 40 družinami vse do svoje smrti.
Čebelje družine so ostale same, naše dru-
štvo pa brez vzornega in vestnega čebelar-
ja.

Vsi člani našega društva ga bomo ohrani-
li v lepem spominu.

Čebelarstvo društvo
PUCONCI

Mali oglasi

PRODAM TAM 2001, atestiran za prevoz 41 AŽ panjev desetsatarjev, brez panjev, vozen z B kategorijo, ☎ (061) 375-866.

IZDELUJEM satnice, cena ugodna, ☎ (064) 64-287.

PRODAM TAM 5500, registriran do junija 1992 za 60 panjev, ☎ (061) 261-040 – Grčar.

KUHAM voščine in izdelujem satnice, Gregor Knez, Brdinja 20, Ravne na Koroškem, ☎(0602) 23-938.

PRODAM tehtnico za pod panj. Cena po dogovoru, ☎(066) 35-048.

ZARADI bolezni prodam nov stroj za odpiranje satja, stiskalnice za vosek, točilo z motorčkom. Ivan Ušen, Ljubija 89, Mozirje, ☎ (061) 832-108.

MIZARSTVO DOBNIKAR

IZDELUJEM AŽ panje od 9S do 12S, prašilčke od 5S do 7S. LR nakladne panje in smukalnice za cvetni prah. Aleš Dobnikar, Visoko 93, Visoko, ☎(064) 43-007.

SPOMLADI 1992 kupim 100 družin na LR satju. Jože Majerle, Podgorica 24, Sevnica.

ZVEZA ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE prodaja stare navezane letnike Slovenskega čebelarja od 89 do 91 in posamezne številke. Cena 300,00 tolarjev letnik in 30,00 tolarjev posamezna številka. Naročite po ☎ (061) 210-992 ali osebno.

APIS M & D. D.O.O.
MARKO DEBEVEC
ČUŽA 7
61360 VRHNIKA
telefon: (061) 751-282

PRIZNANO VZREJEVALIŠČE MATIC, MARKO DEBEVC, VRHNIKA,

sprejema prednaročila za kakovostne, izbrane in označene matice kranjske pasme. Maja nudimo tudi čebelje družine na pet in sedem satov.

OBVEŠČAMO VSE ČEBELARJE IN ČEBELARSKA DRUŠTVA,

da izdelujemo hladno valjane, nelomljive satnice vseh dimenzij:

- satnice izdelamo (predelamo) iz vašega voska,
- urejeno imamo vso dokumentacijo in pogoje za izdelavo,
- satnice izdelujemo na novih sodobnih strojih, velikost celic popolnoma ustreza naši kranjski čebeli,
- vosek steriliziramo v oljnih sterilizatorjih pri 120 °C,
- priporočamo vam, da se za nakup satnic dogovorite v okviru čebelarških društev (ugodnejša cena), po dogovoru pridemo po vosek sami,
- iz enega kilograma voska izdelamo po dogovoru od enajst do trinajst AŽ satnic,
- cene za predelavo voska v satnice so v predsezoni, to je do konca februarja 1992, zelo ugodne, in sicer od 40 do 50 SLT od enega kilograma voska ali po dogovoru pri večjih količinah.

LETNA ČLANARINA ZČDS ZA LETO 1992 ZNAŠA 800,00 SLT (PLAČANA V JANUARJU 1992)

Članarino ZČDS plačajte skupaj z društveno članarino blagajniku vašega društva.

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarско društvo za Kranjsko, Štajersko Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarških društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Andrej Dvoršak, Ivan Esenko, mag. Franc Javornik, Andrej Jernej, inž. Ervin Kuhar, dipl. oec. Aleš Mižigoj, inž. Janez Poklukar.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Andrej Dvoršak, mag. Franc Javornik, inž. Janez Poklukar in Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič

Lektorica: prof. Nuša Radinja

Letna naročnina za nečlane znaša za leto 1992 950,00 SLT. Posamezna številka pa stane 90,00 SLT.

Članarina, skupaj z naročnino za Slovenski čebelar je 800,00 SLT.

Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela stran na ovitku 15.000,00 SLT, v sredini 10.000,00 SLT, pol strani 6.000,00 SLT, četrt strani 4.000 SLT. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih oglasov je 20,00 SLT za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed. Številka tolarškega ziro računa pri SDK v Ljubljani je: 50101-678-48636.

Po mnenju Republiškega komiteja za informiranje (421-1/74) je revija Slovenski čebelar strokovna revija, te pa so oproščene plačila temeljnega prometnega davka (Ur. I. RS, št. 7, 22. 2. 1991).

Tiska Tiskarna KURIR Ljubljana, Ljubljana, Parmova 39

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

MIZARSTVO KRŽE – z dolgoletno tradicijo – VRHNIKA

Izdelujemo kakovostne AŽ panje po konkurenčnih cenah. Panji so iz kakovostnega smrekovega lesa in rogljičeni (cinkani). Satniki so iz lipovega lesa in vrtani za žičenje. Desetsatne AŽ panje lahko dobite takoj, za ostale vrste panjev tipa AŽ pa sprejemamo naročila.

Franč Krže, Idrijska 3, 61360 VRHNIKA, telefon (061) 751-317.

Čebelarji, sadjarji, vrtičkarji in poljedelci!

Izšel je Setveni koledar 1992 Marije in Matthiasa Thun z napotki za biodinamično pridelovanje. Dobite ga v knjigarnah in semenarnah. Naročila sprejemajo tudi po telefonu (061) 226-773. Kupite ga lahko tudi na ZČDS. Cena v decembru 200 tolarjev.

CENIK UČIL in OBRAZCEV ZČDS – 10. 12. 1990

OBRAZCI

odličja A. Janše (vse stopnje)	650,00 SLT
diplome – razne	8,50 SLT
evidenčni list članstva	2,00 SLT
članska izkaznica	2,00 SLT

	nečlani	člani
NALEPKA ZA KOZAREC Z MEDOM	1,50 SLT	1,20 SLT

LITERATURA

Priročnik za začetnike	250,00 SLT	200,00 SLT
Zdravstveno varstvo čebel	250,00 SLT	200,00 SLT
Ekonomika čebelarjenja	250,00 SLT	200,00 SLT
Čebelarjeva opravila	250,00 SLT	200,00 SLT
Vzreja čebeljih matic	250,00 SLT	200,00 SLT

VIDEOKASETE

Vzreja matic	630,00 SLT	560,00 SLT
Čebelarjenje I. del	720,00 SLT	640,00 SLT
Čebelarjenje II. del	810,00 SLT	720,00 SLT
Čebelarjenje I. in II. del	1350,00 SLT	1200,00 SLT

CENE MEDU NA LJUBLJANSKI TRŽNICI IN PRI MEDEXU (10. 12. 1991):

Cene medu na ljubljanski tržnici se oblikujejo prosto in so odvisne od ponudbe in povpraševanja.

Stojnica/vrsta medu	1.	2.	3.	4.	trg. Medex
– cvetlični	160,00	170,00	190,00	160,00	222,00
– višnja	180,00	–	–	–	–
– kostanj	180,00	200,00	200,00	200,00	283,00
– gozdni	210,00	250,00	–	250,00	283,00
– hoja	250,00	280,00	280,00	–	–
– žajbelj	250,00	250,00	–	280,00	283,00
– akacija	200,00	–	–	200,00	283,00
– ajda	–	225,00	–	–	–
– rožmarin	–	–	–	280,00	–
– med s satjem	250,00	–	–	–	–
– med s prahom	300,00	–	–	–	–